

Sara-Maaria Juntunen

VAIHTO-OPISKELUN VAIKUTUKSET – AMMATILLISESTA
IDENTITEETISTÄ URASUUNTAUTUMISEEN

Matkailun koulutusohjelma
2019

VAIHTO-OPISKELUN VAIKUTUKSET – AMMATILISESTA IDENTITEETISTÄ URASUUNTAUTUMISEEN

Juntunen, Sara-Maaria
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Matkailun koulutusohjelma
Toukokuu 2019
Sivumäärä: 58
Liitteitä: 1

Asiasanat: ammatti-identiteetti, opiskelijavaihto, työelämävalmiudet

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää teemahaastatteluiden avulla, miten opiskelijavaihdon suorittaneet opiskelijat kokivat sen vaikuttaneen heidän ammatilliseen identiteettiinsä sekä siihen, millaisena he kokivat vaihto-opiskelun merkityksen työelämän kannalta. Lisäksi haluttiin tutkia, oliko vaihto-opiskelulla vaikutuksia henkilöiden urasuuntautumiseen. Tutkimukseen haastateltiin Satakunnan ammattikorkeakoulun entisiä tai nykyisiä opiskelijoita, jotka olivat suorittaneet opiskelijavaihdon ja olleet sen jälkeen työelämässä vähintään 1-3 vuotta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena keväällä 2019 haastatteleamalla kuutta eri henkilöä yksilohaastatteluin. Haastatellut henkilöt valikoitiin kolmelta eri alalta.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin ammatti-identiteettiä ja sen ohella työelämään liittyviä asioita, kuten työelämän tänä päivänä kohtaamia muutoksia ja siitä johtuvaa ammatti-identiteetin muuttumista. Lisäksi käsiteltiin vaihto-opiskelua ja sen vaikutuksia opiskelijan kasvuun, urasuuntautumiseen ja työelämään. Teoriaosuutta varten hyödynnettiin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, e-lähteitä sekä aiemmin tehtyjä tutkimuksia aiheesta.

Haastatteluista saadut tutkimustulokset osoittavat, että vaihto-opiskelu koettiin positiivisena kokemuksena. Sen koettiin vaikuttaneen etenkin erilaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, lisäten valmiuksia työskennellä paremmin vieraista kulttuureista tulevien sekä ylipäättään erilaisten ihmisten kanssa. Merkittävimpänä asiana koettiin henkilökohtainen kehittyminen. Lyhytkin opiskelijavaihto sai aikaan herätteleviä kokemuksia liittyen aikuistumiseen ja itsenäistymiseen, antaen valmiuksia toimia varmemmin erilaisissa työelämäänsäkin liittyvissä tilanteissa. Ammatti-identiteettiä ajatellen opiskelijavaihto vahvisti henkilöiden ammatillisuuteen liittyviä taitoja sekä edellä mainittuja henkilökohtaiseen kehitykseen liittyviä taitoja, jotka osaltaan vaikuttavat oman ammatillisuuden kokemiseen. Opiskelijavaihdon seurauksena muutamien henkilöiden nykyiseen työelämän tilanteeseen liittyi jollain tapaa kansainvälisyys, ja useat halusivat etsiä siihen liittyviä kokemuksia myös jatkossa.

THE EFFECTS OF STUDENT EXCHANGE – FROM PROFESSIONAL IDENTITY TO CAREER ORIENTATION

Juntunen, Sara-Maaria

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Tourism

May 2019

Number of pages: 58

Appendices: 1

Keywords: professional identity, student exchange, transferable skills

---

The purpose of this thesis was to examine how studying abroad has affected on person's professional identity and whether it had an impact on working life perspective. In addition, the purpose was to examine if the experience had an impact on career orientation. The aim was to find out how present or former Satakunta University students, who have since worked for at least 1-3 years, perceived the study abroad experience. The study was conducted in spring 2019 as a qualitative research by using theme interview as a method of collecting data. Interviews were conducted by interviewing individually six different people. The interviewees were selected from three different fields.

Theoretical part of the study deals with professional identity and issues related to working life, such as changes on today's working life and the resulting change in professional identity. In addition, the theoretical part deals with student exchange and how it effects on personal growth, career orientation and working life. The theoretical framework consists of literature related to the subject, electronic sources and previous studies on the subject.

According to the results of this study, student exchange was experienced in a positive way. Interviews showed that student exchange was an experience that especially affected on the development of communication skills, increasing person's transferable skills and that way improving working with people from different cultures – and with different people in general. The most significant changes were experienced on personal development. Even a short-term student exchange period seemed to create awakening experiences of adulthood and independence, giving the competence to perform in different working life situations. Regarding professional identity, student exchange positively improved professional skills as well as above-mentioned personal development related skills; affecting on the experience of own professionalism. In addition, few of the interviewees' current working life situation is somehow international due to student exchange. Most of the interviewees would be interested in seeking international experiences in the future as well.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1	Aiheen valinta ja merkitys	7
2.2	Tutkimustehtävä ja sen tavoitteet.....	8
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	9
3.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	9
3.2	Empiirisen tutkimuksen piirteet	10
3.3	Teemahaastattelun käyttö.....	11
4	KATSE OPISKELIJAN AMMATTI-IDENTITEETTIIN JA TYÖELÄMÄN MUUTOKSIIN.....	14
4.1	Identiteetin monet muodot	14
4.2	Kulttuuri osana identiteettiä.....	15
4.3	Ammatillinen identiteetti	17
4.3.1	Työelämä muutoksessa.....	19
4.3.2	Siirtyminen jälkiammatilliseen työelämään	20
4.3.3	Ammatti-identiteetin muuttuminen ja sen syyt	21
5	VAIHTO-OPISKELU	22
5.1	Motivaatiotekijät	23
5.2	Vaikutuksista opiskelijan kasvuun.....	24
5.3	Vaikutuksista urasuuntautumiseen ja ammatillisuuteen	26
5.4	Vaihto-opiskelu ja työelämä	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
6.1	Haastattelujen suunnittelu ja toteutus	28
6.2	Analysointivaihe	30
6.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	31
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	33
7.1	Oman ammatillisuuden kokeminen	34
7.2	Vaihto-opiskelun motiiveista	35
7.3	Opintojen työelämälähtöisyys ja monikulttuurinen ympäristö	37
7.1	Vaihto-opiskelun vaikutukset: ammatillisuus ja oma kehitys	39
8	YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA	43
9	LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU	48
10	POHDINTA.....	52
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ammatillisuus ja ammatillinen identiteetti ovat tärkeässä osassa opiskelijoiden elämää heidän pohtiessaan tulevaisuutensa suuntaviivoja. Ammatillinen identiteetti syntyy, kuten ihmisen identiteettikin, yhdistämällä menneisyys ennakoituun tulevaisuuteen, mihin puolestaan vaaditaan jatkuvuutta (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 13). Tulevaisuutta ajatellen teemme päätöksiä opintoihin liittyen jo hyvin varhaisessa vaiheessa, ja toisinaan päätöksiä pitäisi tehdä myös hyvin nopeasti. Nykypäivän työelämän globalisoituessa yhä useamman alan työntekijöiltä vaaditaan siihen liittyvien taitojen hallitsemista. Sen myötä opiskelijoillekin tarjotaan mahdollisuuksia kansainväliseen opiskeluun ja kansainvälisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, joihin liittyy olennaisesti vaihto-opiskelu.

Vaihto-opiskelu, viralliselta termiltään opiskelijavaihto, on tänä päivänä yleinen tapa suorittaa osa opinnoista ulkomailta käsin. Suomessa kansainvälistymistä alettiin korostamaan 1980-luvulla, ja opiskelijaliikkuvuutta on haluttu kehittää muun muassa kulttuuristen, poliittisten ja koulutuksellisten syiden kannalta (Garam 2005, 8). Viimeisten vuosikymmenien aikana kyseinen tapa on levinnyt ympäri Eurooppaa ja maailmaa, ja opiskelijavaihtoon voidaan lähteä myös suorittamaan työharjoittelujaksoa. Tärkeänä osana lyhytaikaisissa vaihto-opinnoissa toimii Erasmus-vaihto-opiskeluohjelma, jonka kautta opiskelijavaihdon suorittaneiden opiskelijoiden määrä on kasvanut vuosittain jopa 5,5 prosenttia aina 2000-luvulta lähtien saakka (Rodrigues 2013, 1). Se pyrkii vaihto-opintojen avulla olemaan muutoksen aiheuttava kokemus osallistujilleen, tuoden vahvaa ymmärrystä muista ihmisistä sekä kulttuureista, johtuen altistumisesta uusiin kulttuureihin sekä erilaisiin yhteisöihin (Mitchell 2012, 493).

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella, mitä vaikutuksia vaihto-opiskelulla on työelämänäkökulmasta ajatellen; millainen vaikutus sillä oli ammatilliseen kehittymiseen, ja miten vaihto-opiskelun koettiin vaikuttavan ammatti-identiteettiin sekä urasuuntautumiseen? Tutkimuksella pyritään saamaan lisää tietoa aiheeseen liittyen, koska vastaavanlaisia tutkimuksia on tehty suhteellisen vähän. Lisäksi toivon tutkimuksestani olevan apua vaihto-opintoja harkitseville opiskelijoille. Aihe on myös tällä

hetkellä hyvinkin ajankohtainen, johtuen työelämän muuttumisesta kansainvälisempään suuntaan.

Tutkimus on toteutettu hyödyntämällä laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu, mikä toteutettiin haastattelemalla kuutta eri henkilöä yksilöhaastatteluiden avulla. Tutkittavat henkilöt olivat kolmen eri alan entisiä tai nykyisiä, Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Aineiston analysointi tapahtui hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

2 LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta ja merkitys

Päädyin opinnäytetyöni aiheeseen omien ajatusteni sekä mielenkiinnonkohteideni kautta. Kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja kyky kommunikoida vieraista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa ovat aina olleet omassa elämässäni sekä matkailun opinnoissani vahvasti läsnä – siten lähdinkin kehittämään niihin liittyvää aihetta. Koen kulttuurienvälisen kanssakäymisen sekä niihin liittyvien kommunikaatiotaitojen tärkeäksi osaksi nykypäivän työelämää, ja opiskelijoilla niitä on mahdollista kerryttää vaihto-opintojen kautta. Halusin tutkimuksellani punnita nimenomaan vaihto-opiskelun ja työelämän välistä suhdetta. Aihetta pohtiessani huomasin lisäksi, että vastaavia tutkimuksia on tehty melko vähän, mikä vahvisti aihevalintaani entistä enemmän.

Halusin lisäksi tutkia, muuttiko ulkomailla opiskelu ja mahdollinen mukavuusalueelta poistuminen omaa käyttäytymistä, tapoja tai tottumuksia työelämänäkökulmasta ajatellen. Tekikö vaihto-opintojakso opiskelijoista itsenäisempiä? Pitääkö yleinen oletamus vaihto-opiskelun positiivisista vaikutuksista paikkansa, vai voivatko vaikutukset olla negatiivisia? Voiko vaihto-opiskelulla olla hyvin vähäisiä vaikutuksia työelämään ja ihmisen työminään? Vaihto-opiskeluun liittyy vahvasti myös kulttuurilliset eroavaisuudet ja se, millainen oma tausta jokaisella on olemassa; miten se vaikuttaa vieraassa kulttuurissa elämiseen ja toimimiseen, sekä uusien ihmisten kohtaamiseen. Tämän vuoksi avaan tutkimuksessani myös identiteetin ja kulttuurin välistä suhdetta, vaikka varsinaisesta tutkimustehtävästäni se on rajattu pois.

Aiheen ammatillinen, työelämään liittyvä näkökulma heijastuu omaan alavalintaan ja siihen, millaiseksi ihminen kokee oman ammatti-identiteettinsä. Onko esimerkiksi opiskelijoiden – entisten tai nykyisten – käsitys omasta ammatti-identiteetistään selkeä, ja onko vaihto-opiskelulla merkityksiä tähän käsitykseen? Monissa työpaikoissa korostetaan entistä enemmän kansainvälisyyttä ja globaalia ajattelutapaa, jolloin kielitaidon ja kulttuurienvälisen vuorovaikutustaitojen hallitseminen korostuu alalla kuin alalla enemmän kuin koskaan. Aihe on mielestäni hyvin ajankohtainen, ja vaatisi tietynlaista valokeilaa. Aiheen syvempi tutkiminen ja tarkastelu on siitä syystä tärkeää,

ja haluaisin tutkimukseni tavoittavan niin nykyiset kuin tulevatkin opiskelijat. Siten he voivat saada yhden näkökulman ja tutkimuksen kautta lisää tietoa kansainvälisestä vaihto-opiskelusta, ja sen erilaisista vaikutuksista ammatillisuuden ja työelämän kannalta.

2.2 Tutkimustehtävä ja sen tavoitteet

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä oli selvittää teemahaastatteluiden avulla, miten vaihto-opintojakson suorittaneet nykyiset tai entiset Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijat kokivat sen vaikuttaneen heidän ammatillisen identiteettinsä kehittymiseen sekä siihen, millaisena he kokivat vaihto-opiskelun merkityksen työelämän kannalta. Lisäksi halusin selvittää, oliko vaihto-opiskelulla vaikutuksia henkilöiden urasuuntautumiseen. Tutkimustehtävääni tukevia tutkimuskysymyksiä ovat puolestaan seuraavat:

- Millainen vaikutus vaihto-opiskelulla oli ammatilliseen kehittymiseen?
- Miten henkilöt kokivat vaihto-opiskelun vaikuttaneen ammatti-identiteettiin ja urasuuntautumiseen?

Tutkimustehtävään liittyy yleisesti myös tutkimuksen varsinainen tarkoitus. Se pyrkii ohjaamaan tutkimusstrategisia valintoja neljän eri piirteen mukaan. Tutkimus voi käsitellä kuitenkin useita eri piirteitä kerralla, ja nämä voivat vaihdella tutkimusprosessin edetessä. Tarkoitukseltaan tutkimus voi olla kartoittava, kuvaileva, selittävä ja (tai) ennustava. Oma opinnäytetyöni pyrkii olemaan osittain selittävä: tarkoitus on löytää selitys tilanteelle, sekä tunnistaa ja ilmentää erilaisia syy-seuraussuhteita. Tutkimukseni tapauksessa haen selitystä vaihto-opiskelusta seuraaville vaikutuksille työminään ja urasuuntautumiseen. Työni on osittain myös kartoittava, sillä haluan etsiä sen avulla mahdollisia uusia näkökulmia, ja löytää jopa uusia ilmiöitä – tällöin on tarkoitus luoda hypoteeseja, sekä pyrkiä tutkimaan vähän tunnettuja ilmiöitä. (Hirsijärvi ym. 2009, 138.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Avaan tässä kappaleessa työni tutkimustavan sekä -menetelmän teoriaa. Tutkimukseni toteutus tapahtui hyödyntämällä laadullista tutkimustapaa ja käyttäen siihen sopivaa tutkimusmenetelmää, teemahaastattelua. Laadullisen tutkimustavan valinta perustuu omalla kohdallani sen luomiin mahdollisuuksiin saada monipuolista tietoa sekä tapaan tutkia aitoa elämää ja kokemuksia. Tutkimukseni toteutustavan valintaan liittyy myös tutkijan korostuva rooli, mitä pidän hyödyllisenä. Haluan kertoa tutkimukseni toteutustavasta jo tässä vaiheessa, jotta työni teoriaosuus olisi selkeämmin ymmärrettävissä ja jotta lukijalla olisi jo alussa selkeä kuva työni tarkoituksesta.

3.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä toimiva laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä kuvailee oikeaa elämää; asioita, joita emme voi mitata niiden määrän mukaan. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä pyrkii löytämään vastauksen esimerkiksi siihen, millainen tai millaista jokin on – ovatko ihmiset mukavia, miltä jokin vaikuttaa, onko jokin ruoka hyvää – halutaan ajatus todellisuudesta, joka on monipuolinen. Kun tutkimus on kvalitatiivinen, tulisi sen asioiden ja tapahtumien kulkea jatkuvasti toistensa lomassa. Tärkeää olisikin tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsijärvi ym. 2010, 161.)

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara kertovat kirjassaan (2010, 164-165) selkeästi laadullisen tutkimuksen tyypillisistä piirteistä. Ensinnäkin, kuten sanottu, tietoa haalitaan kokonaisvaltaisesti. Tilanteet, joista ainestoa saadaan, ovat todellisia. Tutkijan tulisi hyödyntää ihmisiä tietolähteinä ja luottaa omiin havaintoihinsa. Tutkija tavoittelee ahaa-elämyksien syntymistä, eli toisin sanoen paljastaa ennalta-arvaamattomia asioita ja suosii siten tiettyjä metodeja. Niitä ovat yleisimmin haastattelu, havainnointi, kysely ja dokumentteihin perustuva tieto. Menetelmiä voidaan myös yhdistellä tai käyttää rinnakkain (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 71). Jos laadullista tutkimusta verrataan määrälliseen eli kvantitatiiviseen, se pyrkii henkilökohtaiseen osallistumiseen. Tällöin tutkija tavoittelee empaattista ymmärtämistä, ja onkin itse instrumentti. Kvantitatiivisessa tut-

kimuksessa tutkija on puolueeton ja etäinen, pyrkien objektiiviseen kuvaukseen. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 23-25.) Yleensä laadullinen ja määrällinen tutkimus myös nähdään vastakkainasettelun kautta, johtuen niiden hyvin erilaisista määrittelyistä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65).

Metodologisesti ajateltuna kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä etenee yksityisestä yleiseen, kiinnittäen huomiota moniin tekijöihin, millä on vaikutus tutkimuksen lopputulokseen. Se lähtee liikkeelle yleisistä käsityksistä, jotka muuttuvat tutkimuksen aikana, etsien monimuotoisuutta ja tietynlaisia kaavoja eli säännönmukaisuuksia. Määrällinen tutkimusote eroaa laadullisesta siksi, että se etenee yleisestä yksityiskohtaiseen eli päinvastoin, etsien syysuhteita ja muun muassa pyrkien yleistyksillä ennustamiseen ja selityksiin. Siihen liittyy lisäksi teoriat ja hypoteesit, joista tutkimus alkaa, toisin kuin laadullisessa tutkimuksessa. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 25.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää rajata tietty joukko, mitä halutaan tutkia. Satumanvaraista valintaa ei käytetä (Hirsijärvi ym. 2010, 164.) Kohdejoukon valinnalle pitää olla jokin tietty peruste, eli henkilöitä yhdistävä tekijä. Esimerkiksi oman tutkimuksen kohdejoukoksi valikoitui vaihto-opiskelun suorittaneet, entiset tai nykyiset opiskelijat, sillä heitä yhdistää vaihto-opinnot ja siten mahdollisesti samankaltaiset urasuuntautuvuudet, ehkä jopa arvot ja asenteet. Jokin yhteinen tekijä tulee joka tapauksessa olla, jotta kohdejoukosta voidaan saada vertailtavia ja valideja tutkimustuloksia. Tärkeää olisi myös se, että tutkija tietää mitä on tekemässä – ja se tulisi joka kerta määrittää erikseen. Tutkijan olisi myös hyvä tietää, millaista laadullista tutkimusta ei pyritä tekemään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 67.)

3.2 Empiirisen tutkimuksen piirteet

Empiirisellä tutkimuksella tarkoitetaan sitä, että tutkimuskohdetta pyritään jollain tavoin havainnoimaan sekä mittaamaan. Siinä tutkimustulokset saadaan tekemällä havaintoja tutkimuskohteesta, ja kohdetta halutaan tarkkailla mittaamalla sekä analysoimalla. Empiirisessä tutkimuksessa koko tutkimus perustuukin koottuun ja konkreettiseen tutkimusaineistoon. Tutkimusmenetelmänä empiirisessä tutkimuksessa käytetään

monesti haastattelua. Se on aineistonkeruumenetelmänä joustava, ja sopii hyvin moniin tarkoituksiin. Empiirinen tutkimus sisältää haastattelun lisäksi monia eri vaiheita, jotka ovat toisistaan riippuvaisia. Tutkijan työ on huomattavasti helpompaa, kun vaiheiden rakentuvuus on selvillä. (Jyväskylän yliopiston www-sivut 2018.)

Empiirisen tutkimuksen kokonaisuus koostuu yleensä alustavasta tutkimusongelmasta, aiheeseen paneutumisesta ja ongelman tarkentamisesta (kirjallisuus, kokeellinen tutkimus), aineiston keruusta ja analysoinnista (haastattelu, havainnointi, kyselyt) sekä johtopäätöksistä ja raportoinnista (tulosten tulkinta, raportin muokkaus ja viimeistely). Näiden vaiheiden välistä vuorovaikutusta olisikin tärkeää seurata, jotta koko tutkimuksen kokonaisluonne olisi paremmin ymmärrettävissä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 14-15.) Jos tutkija ei esimerkiksi tutustuisi lainkaan tutkimusaiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, olisi koko tutkimuksen pohja miltei olematon, eikä argumenttien perusteleminen onnistuisi. Kirjallisuuteen tutustuminen ja teorian esittäminen onkin tärkeänä osana mitä tahansa tutkimusta, ja omassa opinnäytetyössäni se tukee olennaisesti haastatteluista keräämääni tietoa.

3.3 Teemahaastattelun käyttö

Empiirisessä tutkimuksessa haastattelu on yksi menetelmävaihtoehto, ja se on tiedonkeruutavoista eräs eniten hyödynnetyistä. Nykyään on yhä yleisempää käyttää etenkin vapaamuotoisia haastattelumenetelmiä, sillä niiden avulla on mahdollista saada enemmän tietoa irti haastateltavasta henkilöstä. Haastattelu on itsessään joustava menetelmä, minkä vuoksi se sopii erilaisiin tutkimuksiin. Se myös mahdollistaa tiedon keräämisen ja merkitysten todellisen ymmärtämisen, muun muassa siinä tapahtuvan ei-sanallisen viestinnän perusteella. Haastattelun muihin hyötyihin kuuluu lisäksi se, että haastateltavalle henkilölle annetaan mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti – hän on tutkimuksen aktiivinen sekä merkittävä osapuoli. Haastattelu mahdollistaa myös vastausten selventämisen ja saatavien tietojen syvemmän ymmärtämisen. Sen avulla voidaan tutkia vaikeita tai arkojakin asioita. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 35.)

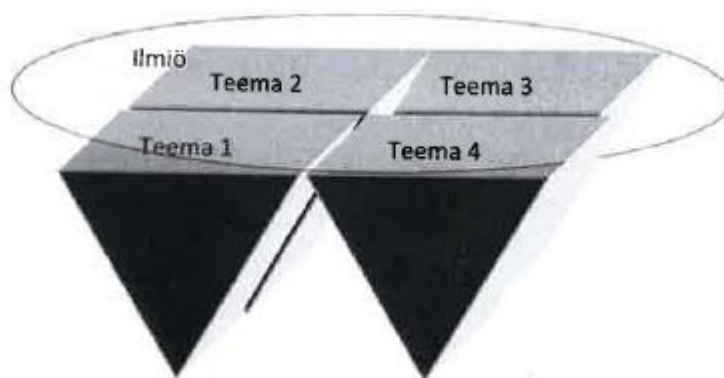
Haastattelun käyttöön menetelmänä liittyy toki muutamia haittapuolia. Menetelmä vaatii esimerkiksi haastattelijan osaamista, ja jopa kouluttautumista tähän rooliin. Lisäksi menetelmä on hyvin aikaa vievä: haastateltavien löytäminen, ajoista sopiminen sekä toteutus ja litterointi eivät tapahdu hetkessä. Haittapuolena mainitaan myös haastattelun mahdolliset virhelähteet. Niitä aiheuttaa niin haastattelija itse kuin haastateltavatkin, esimerkiksi vastaamalla kysymyksiin sosiaalisesti katsottuna suotavasti. Tämä johtaa puolestaan kysymyksiin haastattelun luotettavuudesta, mikä voi osaltaan vaikuttaa koko tutkimuksen lopputulokseen ja sen validiuteen. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 35.)

Teemahaastattelu on yksi tutkimushaastattelun lajeista. Se sijoittuu luonteeltaan lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastoon, ja onkin niin sanottu puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Sille on olemassa useita eri määritelmiä ja sääntöjä, kuten se, että teemahaastattelussa kysymysten muoto on haastattelun osallistujille sama, mutta niiden järjestys voi vaihdella. Toisen määritelmän mukaan teemahaastattelussa voidaan vastata kysymyksiin omin sanoin, ja kolmas määritelmä omaksuu haastattelijalle mahdollisuuden vaihdella ennalta määriteltyjen kysymysten sanamuotoja. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 47.)

Hyvä kuvaus menetelmän perustasta on julkaistu jo vuonna 1956 kirjassa ”The Focused Interview”, johon Hirsijärvi ja Hurme perustavat teemahaastattelun teorian, kirjansa pääaiheen. Kirjan mukaan focused interview – kohdennettu haastattelu – on erilainen kuin muut tutkimushaastattelun muodot, ja pitää sisällään tiettyjä pääpiirteitä. Haastateltava on ensinnäkin kokenut jonkin tilanteen ja tutkija on puolestaan alustavasti selvittänyt tämän ilmiön tärkeitä osia, rakenteita sekä kokonaisuutta. Analysoituaan tätä sisältöä tutkija luo tiettyjä hypoteeseja tilannetta hallitsevien piirteiden seurauksista siinä mukana olleille, ja luo haastatteluun rungon. Lopuksi haastattelu suunnataan tutkijan ennalta analysoimiin, tutkittavien henkilöiden omiin kokemuksiin tilanteista. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 47.)

Kun ajatellaan koko teemahaastattelun tarkoitusta, se pyrkii nimensä mukaisesti kohdentamaan haastattelua tiettyihin teemoihin, joista haastattelussa käydään keskustelua. Haastattelun aihealueet ovatkin siis kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelun pyrkimyksenä (Hirsijärvi & Hurme 2000, 48) on lisäksi tuoda haastateltavien äänet

esille ja korostaa niitä, minkä vuoksi se menetelmänä kiinnostaa itseäni hyvin paljon, ja halusin sen osaksi tutkimustani. Uskon tämän seikan kiteyttävän teemahaastattelun yhtä tärkeimmistä piirteistä, sillä on ainoastaan positiivista, jos haastateltavista saa irti enemmän kuin olisi alun perin tarkoitus. Teemahaastattelussa ei myöskään ole tarkkoja kysymyksiä, ja siinä otetaan erityiseen huomioon ihmisten erilaiset tulkinnat asioista. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 48.) Koska teemahaastattelun avulla on mahdollista saada syvempääkin tietoa henkilöiden kokemuksista ja ajatuksista, uskon sen sopivan työni aineistonkeruumetodiksi, ja olevan sopivin tapa löytää vastauksia tutkimusongelmaan. Alla olevasta kuvioista 1 voidaan nähdä teemahaastattelun pyrkimys ja rakenne.

Kuvio 1. Teemahaastattelu (Hirsijärvi & Hurme 2000, 48)

4 KATSE OPISKELIJAN AMMATTI-IDENTITEETTIIN JA TYÖELÄMÄN MUUTOKSIIN

4.1 Identiteetin monet muodot

Identiteettiä voidaan pitää ihmisen kulmakivenä, sillä se antaa meille tunteen siitä, että kuulumme johonkin. Kasvaessamme aikuisiksi saatamme monesti törmätä kysymykseen ”kuka minä olen?”, mikä liittyy oikeastaan koko olemassaolomme käsittämiseen. (Liu ym. 2011, 157.) Aiheena identiteettiin liittyy todella laajoja kokonaisuuksia ja paljon asioita, liittyen koulutusaloista etenkin kasvatustieteisiin. Tutkimuksessani pyrinkin tuomaan esille identiteetin ammatillisuuteen liittyvää puolta, enkä niinkään sen kaikista syvimpiä ulottuvuuksia – niistä kun voisi kertoa hyvinkin laajasti.

Identiteettiteorian mukaan identiteettiprosessia voidaan kuvata ihmisen ohjausjärjestelmänä. Identiteetti onkin kuin joukko tarkoituksia liittyen henkilöön ja hänen sosiaalisiin rooleihinsa. Se voi myös liittyä tilanteeseen, joka määrittelee sen, mitä tarkoittaa olla se, kuka olet. Identiteetistä voidaan puhua kehänä, johon liittyy olennaisesti seuraavat neljä osa-aluetta: meillä itsellämme olevat standardit eli ikään kuin perusasetukset; sosiaalisista tilanteista tai ympäristöstämme saamamme asiat eli syötteet; prosessi, joka vertailee syötteitä omiin standardeihimme sekä ulosanti ympäristöllemme muodostuen vertailuprosesseistamme. Pyrkimys onkin saada ulkopuolelta tulevat syötteet sopimaan sisäisien standardiemme kanssa yhteen. (Burke 1991, 837.) Kun ajatellaan identiteettiä yleisen käsityksen mukaan ja nimenomaan terminä, se pääasiallisesti pyrkii kuvaamaan henkilön subjektiivista kokemista itsestään, suhteessa maailmaan. Tämän vuoksi se tulisi erotella esimerkiksi persoonallisuuteen ja luonteeseen liittyvistä käsityksistä. Ihmisillä voi olla vaikkapa samanlaisia luonteenpiirteitä, eikä se vaadi heiltä minkäänlaisia ponnisteluja tai työtä. Puolestaan samanlaisen identiteetin jakaminen jonkun tai joidenkin kanssa vaatii osan elämästämme sitouttamista, jotta voisimme olla osana tätä tiettyä ryhmää – jakaen yhteisen identiteetin heidän kanssaan. Tämä osoittaa sen, että identiteettimme saa muotonsa myös kulttuurillisten prosessien kautta. Koemme moninaisen identiteettimme jokapäiväisessä elämässä, ja joudumme myös neuvottelemaan sen kanssa. (Liu ym. 2011,157.)

Laajasti ajatellen identiteettejä on mahdollista tutkia yksilöllisellä tai sosiaalisella tasolla. Yksilöidentiteetti, toiselta nimeltään henkilökohtainen identiteetti, pyrkii erottamaan yksilön muista, erotellen myös tietyt suhteet, mitä yksilöllä on muihin. Sosiaalinen identiteetti viittaa jaotteluun, mikä perustuu puolestaan ryhmään kuulumiseen, erotellen siis toisistaan erilaiset ryhmät, eikä niinkään yksilöitä. Ryhmään kuuluvan, samanlaisen identiteetin omaavan, tulisi omaksua siihen liittyviä sääntöjä ja normeja. Nämä edustavat kulttuurillista liittymistä, yhteenkuuluvuutta. (Liu ym. 2011, 158.)

4.2 Kulttuuri osana identiteettiä

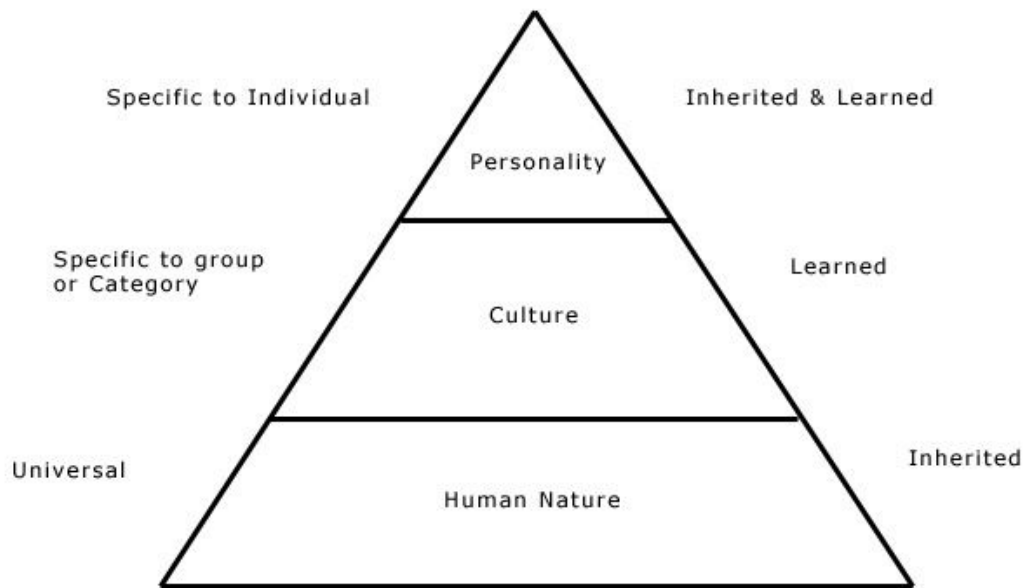
Identiteetti ja kulttuuri liittyvät vahvasti toisiinsa. Jokaisen yksilön tietynlainen tapa tunnistaa itsensä tietyssä kulttuurisessa yhteydessä on eräs määritelmä identiteetistä, ja tämän määritelmän tarkoituksena on ilmaista henkilökohtaisia tai ryhmään liittyviä ominaisuuksia (Liu ym. 2011, 158). Halusin liittää kulttuuri-identiteetin lyhyesti osaksi työni teoriaa, sillä se liittyy identiteettimme ohella myös kanssakäymiseen ja siihen, miten käyttäydymme tietyissä tilanteissa, miten suhtaudumme asioihin; tämä korostuu etenkin ollessamme vieraan tai vieraiden kulttuurien keskellä, esimerkiksi vaihto-opiskellessa. Kirjassa ‘‘Cultures and organizations – Software of the mind’’ kulttuuria kuvaillaan niin sanottuna ihmisen henkisenä ohjelmistona, joka on jokaisella jo olemassa oleva ajattelemisen, käyttäytymisen sekä tuntemisen kaava. Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaisessa meissä on olemassa tietyt, jo lapsuudessa varhain opitut kaavat, ikään kuin ohjelmistot. Ne vievät meitä tietynlaista käyttäytymistä kohti ja pitävät otteessaan siihen saakka, kunnes olemme valmiita opettelemaan ulos niistä. Mentaalinen ohjelmisto saa alkunsa jo omasta perheestä, jatkuen naapurustoon, koulutielle ja sieltä yhä edelleen kaveriporukoihin ja työpaikoille. Nämä kaavat vaihtuvat sen mukaan, miten ihmisen oma sosiaalinen kasvuympäristö vaihtelee. (Hofstede G., Hofstede G.J. & Minkov 2010, 4.) Saammekin jokaisessa elämämme vaiheessa osia ja palasia jatkuvasti kehittyvään ohjelmistoomme, ja jokaisella palalla on oma merkityksensä.

Kun kulttuuria ajatellaan osana ihmisen henkistä ohjelmistoa, saa se tärkeän merkityksen. Kulttuuri on aina yhdessä koettua ja kollektiivista, sillä se on ainakin osittain jaettu samassa sosiaalisessa ympäristössä elävien ihmisten kanssa. Tämä ympäristö on

se paikka, missä kulttuuri opitaan. (Hofstede ym. 2010, 5.) Kulttuuri muodostuu jokaiselle elämän eri vaiheiden perusteella, ja luokin tietynlaisen pohjan henkilön ajattelutavalle ja sitä kautta hänen käyttäytymiselleen. Kulttuuri ei siis suinkaan ole synnynäinen ominaisuus vaan täysin opittu, eikä ihmisen geneeillä ole suuriakaan vaikutuksia siihen – täten kulttuuri tulisikin erotella ihmisluonnosta. Toisaalta kulttuuri osaltaan säätelee sitä, miten ihminen käyttää jo olemassa olevia tunteuksiaan, kuten ilmaisee iloa ja pelkoa sekä tekee havaintoja. Kulttuuri siis määrittelee, miten koemme ja näemme erilaisia asioita. (Hofstede ym. 2010, 6.) Sitä voidaan pitää ikään kuin piilotettuna kätenä, joka ohjailee meidän jokaisen käyttäytymistä ja puhetta (Maude 2011, 5).

Alla oleva kuvio 2 on otettu kirjasta ”Cultures and organizations – Software of the mind” ja se kertoo kolmesta yksilöllisyyden tasosta ihmisen mentaali-ohjelmistossa. Kuviossa kaikki perustuu ihmisluontoon, joka on meissä kaikissa valmiina. Se on periytyvää ja maailmanlaajuista, luonnollinen osa meitä, ja siten kaiken perustana. Ihmisluonto määrittelee fyysiset liikkeemme, ja myös perustason psyykkisen toimintamme. Seuraava yksilöllisyyden taso on kulttuuri – piirteiltään opittua, ja aina tietynlainen riippuen ryhmästä tai kategoriasta. Kulttuuri myös määrittelee sen, miten ilmaissamme tunteitamme ja kuinka toimimme tilanteissa. Ylin taso on puolestaan ihmisen persoonallisuus. Se on osittain periytyvää, mutta myös opittua. Opittu tarkoittaa tässä sitä, että kulttuurin vaikutus ja yksilölliset kokemukset muovaavat persoonallisuudesta täysin omanlaisensa. Kaikki siis riippuu ja vaihtelee täysin yksilön mukaan. (Hofstede ym. 2010, 6.) Ihmisen yksilöllisyyden tasot liittyvät tutkimukseeni sen kannalta, että jokaisen omat ja osittain opitut persoonallisuuspiirteet ovat kytköksissä tapaan nähdä maailmaa ja toimia siinä – siten esimerkiksi haastattelemiini henkilöt ovat saattaneet kokea asioita eri tavalla ja eri aspekteista ollessaan vaihto-opiskelemassa.

Kuvio 2. Kolme yksilöllisyyden tasoa mentaaliohjelmistossa (Hofstede ym. 2010, 6)

4.3 Ammatillinen identiteetti

Työ on keskeinen osa meitä, kun ajatellaan elämämme aikuisuutta. Se on kuin terä, joka kulkee lävitsemme, ohjailen samalla ainutlaatuista käsitystä itsestämme sekä muuttuen osaksi identiteettiämme. Sitä voidaan kutsua aikuisuuden ankkuriksi, joka antaa meille mahdollisuuden oppia ja kerätä tietoa, saavuttaa mainetta ja menestystä, tai esimerkiksi taloudellista varmuutta. Ammatillinen identiteetti ei olekaan uusi käsite, sillä aikuisena voimme löytää identiteettimme ja luonteentyypimme pitkälti työmme välityksellä. (Saayman & Crafford 2011, 1).

Ihmisen ammatillinen identiteetti kuvaa sitä, millaiseksi hän kokee itsensä ammatillisena toimijana. Oma käsitys perustuu elämänsä historiaan, ja ihminen pyrkii arvioimaan nykyisen itsensä lisäksi tulevaa itseään, nimenomaan työssä ja ammatissa – sitä, miksi haluaa siinä kehittyä. Ammatillinen identiteetti pitää sisällään myös ihmisen käsitykset, mihin hän kokee samaistuvansa ja kuuluvansa, mihin hän sitoutuu työssään ja mitä hän pitää tärkeänä. Siihen kuuluu olennaisesti työhön liittyvät eettiset puolet, arvot, uskomukset sekä tavoitteet. (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 26.) Ihminen pohtii omaa ammatillista minäänsä suhteessa sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuvaan työrooliin.

Tällöin itseltä kysytään, millainen minä olen ammattilaisena ja mikä on ammattilaisuuteni suhde omaan minääni, ja kuka ylipäättään olen ammattilaisena. (Eteläpelto ym. 2007, 91.) Ammatillinen identiteetti ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen, vaan sen sanotaan koostuvan useista eri identiteettialueista. Näitä ovat yritykseen, ammatillisuuteen sekä sosiaalisiin suhteisiin työpaikalla liittyvät identiteetit. Esimerkiksi minä työntekijänä -käsityksen ohella ammatti-identiteettiä pidetään tärkeänä johtamistaitojen, sitoutuneisuuden sekä organisatoristen yhteistyökykyjen kannalta. Toisaalta ammatti-identiteetin ajatellaan myös olevan sitä, että työntekijöiden tulisi olla tietoisia vastuistaan, työtehtävistään, kollegoistaan sekä työnantajistaan. (Saayman & Crafford 2011, 1.)

Koko elämänsä ajan ihmiset pyrkivät jollain tapaa tulemaan joksikin. Se on jatkuva prosessi, kuten myös identiteetin rakentaminen. Tätä prosessia voidaan sanoa identiteettityöksi. Se pyrkii luomaan eroavaisuutta sekä johdonmukaisuutta, jotta muuttuviin ympäristöihin voitaisiin sopeutua. Niin sanotun identiteettityön avulla voimmekin vastata kysymykseen ”kuka minä olen töissä?”. Tässä piilee myös eräänlainen ongelma. Ihmisinä haluamme samaan aikaan olla ainutlaatuisia sekä kuulua osaksi jotain, tuntea yhteenkuuluvuutta; samaistumisen tunne saa meidät tuntemaan itsemme yhteenkuuluvaksi ja hyväksytyksi. Toisaalta, haluamme jatkuvasti nimenomaan erottautua muista määrittelemällä itseämme. (Saayman & Crafford 2011, 2.) Kun ajatellaan merkittäviä ammatti-identiteettiin vaikuttavia asioita, liittyy niihin olennaisesti työ itsessään sekä henkilön työrooli. Vähäiset, jaotellut tai pirstaloidut työtehtävät, työrooliin liittyvät odotukset sekä erikoistumisen taso ovat asioita, jotka voivat vaikuttaa työidentiteettiin. Riippuen henkilöstä, hän voi joko ylistää, neuvotella tai kieltäytyä työroolistaan. Identiteettiepämukavuus voikin olla ongelmana ihmisillä, jotka tuntevat olevansa jumissa tietyssä roolissa, ja kokevat vain suorittavan työtään. (Saayman & Crafford 2011, 3.)

Nykyisin voidaan kritisoida, onko ammatilliselle identiteetille ylipäättään tarvetta, koska moderni yhteiskunta ja työelämä korostavat ammatti-identiteetin vastaisia asioita ja piirteitä. Niitä ovat esimerkiksi moniammatillisuus, jaettu asiantuntijuus, ammatillisten rajojen hämärtyminen sekä jatkuva uusiutuminen ja oppiminen. Voidaan pohtia, onko ammatillinen identiteetti nykyisin enemmän haitaksi kuin hyödyksi. Tätä asiaa valaisee kuitenkin työelämän käytäntö: se, millainen käsitys työntekijällä on it-

sestään suhteessa ammattiin ja työhön, on itseasiassa aiempaakin tärkeämpää. Palkkatyöstä on muodostunut enemmän yrittäjähenkistä, mikä vaatii aktiivista toimijuutta. Lisäksi oman osaamisen tunnistamista sekä markkinoimista vaaditaan nykyisin yhä enemmän. Jotta voimme tuoda omaa osaamistamme esille ja näkyväksi, unohtamatta markkinoimista, on meillä oltava tarpeeksi hyvä tietoisuus omasta osaamisestamme ja ammatillisesta identiteetistämme. Toisinaan oman ammatti-identiteetin tietoisuus voi kuitenkin olla heikkoa, sillä kohtaamme haasteita ammatillisen identiteetin pitkäaikaisessa rakentamisessa – tämä johtuu työelämässä tapahtuvasta muutoksesta. (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 27.) Kerron tarkemmin työelämän muutoksista seuraavassa luvussa.

4.3.1 Työelämä muutoksessa

Työelämä muuttuu tänä päivänä jatkuvasti, ja siten myös ihmisten ammatillinen identiteetti saattaa kokea muutoksia. Tänä päivänä työ on esillä yhä enemmän niin politiikassa, julkisessa keskustelussa kuin erilaisissa tutkimuksissakin, ja työelämän tila on miltei jatkuvassa seurannassa. Esille on noussut positiivisia termejä kuten verkostoituminen, kansainvälistymien, tietoisuuden ja haastava työelämä – toisaalta myös negatiivisia: työuupumus, ahdistus ja vastarinta. (Eteläpelto, Collin & Saarinen 2007, 18.) Ihmiset ovat tänä päivänä kehittyneempiä kuin koskaan, mutta heiltä myös vaaditaan paljon. Koska ammatillinen identiteetti on sidoksissa työelämään ja ihmisen työmiinään, on työelämässä tapahtuvat muutokset otettava huomioon.

Nykypäivänä vallitsevat trendit työelämässä ovat osasyinä erilaisiin muutoksiin, mitkä liittyvät monin tavoin opiskelijankin elämään. Työmaailma globalisoituu, kansainvälistyy ja verkottuu, unohtamatta palvelutyön ja tietotyön lisääntymistä. Toimintatavoista muodostuu jatkuvasti yhä joustavampia, ja työnteon muodoista tulee entistä epätavallisempia. (Eteläpelto ym. 2007, 19.) Voimme tänä päivänä tienata elantomme esimerkiksi pelaamalla tietokonepelejä tai pokeria, kirjoittamalla blogia ja samalla matkustaen ympäri maailmaa. Nykyisiä tienoita ei olisi voinut kuvitella muutamia kymmeniä vuosia taaksepäin. Työelämän moninaiset muutokset heijastuvat myös nuoriin ja opiskeleviin ihmisiin. Jo ennen korkeakouluun hakemista tulee mietittyä tarkkaan, mikä ala olisi niin sanotusti järkevä valinta; millä alalla on hyvä

työllistyminen, mistä työtehtävistä maksetaan kunnollista palkkaa, onko kyseisellä alalla ylipäättään tulevaisuutta? Osalla ihmisistä visio omasta unelma-ammattista muodostuu jo hyvin varhain, mutta yhä useampi saattaa miettiä alavalintaa myös trendien ja työllistymisnäkökulman perusteella.

Myös opiskelijoilta vaaditaan paljon johtuen työelämässä vallitsevien muutosten tuomista vaatimuksista sekä siitä, että yhä useampi ihminen on tänä päivänä korkeasti koulutettu, kehitysmaita lukuun ottamatta. Siirtyminen työelämään tarkoittaa monesti kilpailua halutuista työpaikoista, ja kilpailuvaltteina toimii puolestaan erilaiset tiedot ja taidot, sekä halu oppia ja osata. Etenkin Suomessa kilpaillaan yleisesti osaamisella ja korkealla koulutuksella, ja 1990-luvulta syntynyt epätasapaino työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa mahdollistaa työnantajien valikoivan rekrytoinnin (Eteläpelto ym. 2007, 28.) Osaaminen onkin yksi modernin työelämän kulmakivistä, ja varsinkin suomalaisessa yhteiskunnassa osaamisella pääsee koulutuksen ohella pitkälle. Ideana osaamisessa on se, ettei välttämättä osaa erityisesti mitään, mutta omistaa potentiaalia mihin tahansa osaamiseen – omistaa siis kyvyn tehdä jotain uutta. Jokaiselle ajan myötä kertynyt ammattitaito voidaankin korvata potentiaalisuudella, joka tarkoittaa oppimista sekä sopeutumista erilaisiin työympäristöihin ja -tehtäviin. (Eteläpelto ym. 2007, 47.)

4.3.2 Siirtyminen jälkiammatilliseen työelämään

Tämän päivän työelämää voidaan myös kutsua jälkiammatilliseksi työelämäksi, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että työntekijöiden tehtäväkuvat ja ammattinimikkeet eivät ole pysyviä. Teollisen yhteiskunnan identiteetit määräytyivät aiemmin ammatteihin ja niihin pohjautuviin työnjakoihin, mutta nykyään työnjaot ja identiteetit eivät enää automaattisesti perustu luokka-, ammatti- tai sukupuolijakojen mukaan. (Eteläpelto ym. 2007, 35.) Esimerkiksi aiemmin selkeästi rajattuja miesten ammatteja ei voida enää ajatella pelkästään miehille soveltuviksi, ja sama pätee niin kutsuttuihin naisten ammatteihin.

Yleisesti pidettyihin työelämän muutoksiin lukeutuu muun muassa seuraavia asioita: varsinaisen ammatin vaihtuminen asiantuntemukseen, tietoon ja osaamiseen; ammattirajojen rikkominen sekä nimikkeiden jatkuva liike; tieto- ja taitomonopolioiden purkautuminen johtuen kaikkien saatavilla olevasta tiedosta (internet); koulutuksen tai tutkinnon muuttuminen pohjaksi, mistä alkaa ammatin ja työn oppiminen sekä ammattitaidon pilkkominen osiin – kymmeniä taitoja, jotka ovat samoja sairaanhoitajalla, tradenomilla ja insinöörillä. Lisäksi työmarkkinoihin liittyy omanlaisiaan muutoksia. Nykyisin ei esimerkiksi pelkkä tutkinto itsessään riitä, vaan haetaan niin sanottuja hyviä tai oikeanlaisia tyyppisiä. (Eteläpelto ym. 2007, 27.)

4.3.3 Ammatti-identiteetin muuttuminen ja sen syyt

Koko ammatillisen identiteetin luominen on kokenut muutoksia. Aluksi käsityöläinen, sitten teollinen ja nykyisin jälkiteollinen tuotantotapa ovat muuttaneet ammatillisen identiteetin pohjaa. Sen vuoksi työn luonne on kehittynyt, ja organisoitavat muuttuneet. Ammatillinen identiteetti on pohjautunut aiemmin perinteisiin ja perintöön, teollisessa yhteiskunnassa koulutusjärjestelmän korostamiseen opettamisessa ja lopulta nykyiseen, aiempia ohjausmalleja kritisoihin toimintatapoihin. Nykyisin organisaation kuvio rakentuu päätöksenteon hajautuksesta, ihmisten joustavuudesta sekä epävarmuudesta. Työntekijän identiteettiä ohjaillaan yrityksen ajatusmaailmaa mukailtavaksi, sen kulttuuria ja arvoja peilaavaksi. Yrityksen arvoja liitetään mukaan työntekijän elämään, koska identiteettien tuottamisella kilpaillaan. (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 30-31.) Tähän voi huonoimmassa tapauksessa heijastua aiemmin mainitsemani identiteettiepämukavuus (Saayman & Crafford 2011, 3) joka voi saada alkunsa esimerkiksi epäselvistä ja pilkotuista työtehtävistä. Kokoaikatyöt nähdään merkityksellisempinä, ja niiden avulla ihminen voi nähdä työnsä jäljen. Töiden tulisi nojata henkilöiden taitoihin sekä vahvuuksiin, antaen heille mahdollisuuden tehdä sitä, minkä kokevat osaavansa parhaiten. Yritykset eivät siksi saisi korostaa, että ihmiset ovat heidän suurimpia voimavarojaan, jos sitä ei toteuteta käytännössä – teot tulisikin muuttaa sanoiksi, eikä vain näennäisiksi mielikuviksi. (Saayman & Crafford 2011, 11.) Nykyisen yritysmaailman muutos onkin eräänlainen uhka ammatti-identiteettejämme ajatellen – ja nimenomaan sitä, koemmeko ne omiksemme.

5 VAIHTO-OPISKELU

Viimeisten vuosikymmenien aikana vaihto-opiskelusta on muodostunut yleinen sekä merkityksellinen ilmiö niin Euroopassa kuin maailmanlaajuisestikin. Yhä useampi kanssaopiskelija tuntuu hakeutuvan vaihto-opiskelemaan heti kun mahdollista, ja kohdemaista käydään kiivasta keskustelua jo kauan ennen kyseiselle ajanjaksolle hakemista. Opintojakson suorittamista ulkomailla painotetaan alojen mukaan hieman eri tavoin, ja etenkin matkailualalla sitä pidetään lähes luonnollisena osana opintoja. Vaihto-opiskelu ulkomailla voidaan kirjallisuuden mukaan jakaa kahteen eri lokeroon: osa opiskelijoista suorittaa koko tutkintonsa ulkomailla, ja jotkut puolestaan vain osan opinnoistaan. Näiden molempien opiskelijaliikkuvuustyyppien määrä on viime aikoina ollut kasvussa. (Rodrigues 2013, 1.) Suomessa kansainvälistymistä korkeakouluissa on alettu korostaa 1980-luvun loppupuolella, ja etenkin opiskelijaliikkuvuutta on haluttu kehittää taloudellisten, kulttuuristen, poliittisten ja koulutuksellisten syiden perusteella (Garam 2005, 8).

Tärkeänä osana lyhytaikaisissa vaihto-opinnoissa on Erasmus-vaihto-opiskeluohjelma. Tämä monille tuttu, Satakunnan Ammattikorkeakoulussakin käytettävä ohjelma ansaitsee oman paikkansa valokeilassa. Erasmus-ohjelman kautta vaihto-opintojaan suorittavien opiskelijoiden määrä on kasvanut vuosittain jopa 5,5% aina 2000-luvulta lähtien saakka, ja sen käyneitä opiskelijoita onkin nyt yli 2,3 miljoonaa, vuodesta 1987 lähtien. Luku on todella suuri, ja jopa yllättävä. Sitä halutaan ilmiselvästi myös kasvattaa, sillä esimerkiksi Euroopan Unionin tavoitteena on nostaa vaihto-opintoja käyneiden lukumäärää yhä suuremmaksi: vuoteen 2020 mennessä jopa 20 prosentilla korkeakoulusta valmistuneista tulisi olla takanaan jakso opintoja tai työharjoittelua ulkomailla (Rodrigues 2013, 1). Erasmus-ohjelmaa on myös pitkään pidetty yhteiskunnallisen kokemuksen tuojana opiskelijoille, eikä pelkästään ammatillisuuteen harjoittavana tekijänä. Sen tarkoituksena on olla voimakkaan muutoksen aiheuttava kokemus osallistujilleen, tuoden lisää Eurooppa-tietämystä ja -tietoisuutta. Tähän liittyen se tuo vahvan ymmärryksen muista ihmisistä, johtuen altistumisesta uusiin kulttuureihin sekä yhteisöihin. (Mitchell 2012, 493.)

Yleisesti ottaen vaihto-opiskelu nähdään avaimena henkilökohtaiseen kehittymiseen, mutta sen lisäksi myös apuna yhteiskunnalle ja siihen liittyvälle kansantaloudelle. Sen uskotaan lisäävän pätevyyttä monikulttuurisen ymmärtämisen ja kielitaidon kannalta, siten tuovan etuja työllistymiseen sekä jatkuvasti kasvaviin, monikulttuurisiin työmarkkinoihin. (Rodrigues 2013, 2.) Vaihto-opiskelu tuo lisäksi koko oppimisprosessiin uuden elementin, nimittäin kansainvälisen ulottuvuuden (Garam 2005, 7).

5.1 Motivaatiotekijät

Opiskelijavaihdon motivaatiotekijöistä on olemassa erilaista tutkimustietoa. Vaihto-opiskeluun lähtemisen taustalla voi olla monenlaisia eri syitä elämän eri osa-alueilta, ja myös lähtemisen esteinä voi olla erilaisia tekijöitä. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO on teettänyt vuonna 2012 aiheeseen liittyvän selvityshankkeen, jossa pyrittiin kartoittamaan näitä vaihto-opiskelemaan lähtemisen motiiveja ja estoja. Suomen lisäksi sen kohdemaina olivat Norja ja Ruotsi, mutta aiheesta tehdyssä tietopaketissa tarkastellaan pääasiassa suomalaisten opiskelijoiden käsityksiä ja motiiveja. (CIMO 2013.)

Suomalaisista vaihtoon lähteneistä opiskelijoista suurin osa, 63%, oli naisia. Taustoiltaan lähtijöillä oli muita aktiivisempi ote kansainvälisyyteen jo omien opintojen kautta, ja he olivat tekemisissä ulkomaisten opiskelijoiden kanssa myös vapaa-ajallaan. Sama pätee myös vaihdossa jo olleisiin, joita oli 33% kaikista vastaajista. Heitä selvitys kuvasi tavallista varmemmiksi omasta akateemisesta tasostaan, ja hieman itsenäisemmiksi. Opiskelijavaihtoon lähtemisen tärkeimpinä syinä ilmeni uuteen kulttuuriin tutustuminen, erilaisten näkökulmien saaminen opintoihin, kielitaidon kehittyminen sekä uramahdollisuuksien parantaminen. Selvityksessä opiskelijoilta kysyttiin myös avoimia kysymyksiä motivaatiotekijöiden selvittämiseksi. Etenkin suomalaisilla vastaukset painottuivat selkeästi henkilökohtaiseen kasvuun; uusien kokemusten saamiseen, itseluottamuksen kasvuun sekä itsenäistymiseen. Toki iso osa vastaajista oli alle 25-vuotiaita, mutta selkeästi vaihto-opiskelemaan lähdettiin enemmän oman henkisen kasvun vuoksi, kuin täysin akateemisten syiden puitteissa. (CIMO 2013.)

Varsinaiseen päätökseen vaihtoon lähtemisestä vaikutti myös lähipiirin tuki, ja eri suunnista tuleva kannustus. Tutkimuksen mukaan rohkaisulla oli suuri vaikutus päätökseen, ja etenkin omien opiskelutovereiden, ystävien ja perheen tuki koettiin merkittäviksi asioiksi. Päätöksen takana onkin useasti nimenomaan henkilökohtaiset syyt ja niiden punnitseminen. Suomalaisten opiskelijoiden kohdalla huomattiin myös se, että heitä oli selkeästi ruotsalaisia ja norjalaisia enemmän rohkaisemassa kv-koordinaattorit. (CIMO 2013.) Tutkimuksen mukaan oppilaitoksella olisikin olennainen merkitys vaihto-opiskelemaan lähtemisen kannalta, ainakin Suomessa. Tähän liittyy nykyiset, useassa korkeakoulussa olevat laajat mahdollisuudet esimerkiksi vaihtokohteisiinkin liittyen.

5.2 Vaikutuksista opiskelijan kasvuun

University World Newsin eräessä artikkelissa (Gu 2012) kerrotaan tutkimuksesta, missä tutkittiin vaihto-opiskelun erilaisista vaikutuksista opiskelijaan. Tutkimuksessa kartoitettiin kiinalaisten opiskelijoiden vaihto-opiskelukokemuksia Iso-Britanniassa, ja siinä havaittiin, että kulttuurienvälisistä vaikeuksista ja haasteista huolimatta suurin osa opiskelijoista selviytyi erilaisen opiskelu- ja elinympäristön haasteista, samalla sopeutuen, kehittyen ja saavuttaen asioita. Syvimmällä tasollaan vaihto-opiskelu koettiin mullistavana kokemuksena. Muutoksen prosessia seurasi opiskelijoiden aikuis-tuminen sekä kansainvälistymisen kasvu, minkä avulla heidän kykynsä ymmärtää, tarkastella ja elää elämää muuttui uudella tavalla. Suurimmalle osalle tutkimuksen opiskelijoista henkilökohtainen kehittyminen sekä akateemiset saavutukset olivat kaikista tärkeimpiä vaihto-opiskelusta saavutettuja asioita. Kaikista perusteellisimmin muutos liittyy heidän menestykseensä: niiden vaikutusten hallitsemiseen, mitkä haastavat heidän jo olemassa olevia identiteettejään.

Kyseisen tutkimuksen tulokset osoittivat lisäksi, että opiskelijoiden identiteetillä eli tuntemuksella kuulua johonkin sekä omiin kykyihin uskomisella oli merkittävä yhteys, kun ajatellaan vaihto-opiskelua. Seuraavat osa-alueet lukeutuivat asioihin, missä opiskelijat kokivat suurimpia muutoksia: monikulttuurisuus ja kulttuurien väliset kokemukset, intellektuelli eli älyllinen muutos ja tiedonhankinta, sekä kypsyys ja aikuistuminen; opiskelijoiden inhimillinen kehitys ja kasvu. (Gu 2012.) Identiteetin ja vaihto-

opiskelun yhteyttä on tutkittu myös eräässä aikuiskasvatustieteen pro gradu -tutkielmassa, missä tarkasteltiin identiteetin rakentumista vaihto-opiskelun aikana. Sen tuloksista muun muassa selvisi, että uudella ympäristöllä oli suuri merkitys, kun ajatellaan identiteetin kehittymistä ulkomailla opiskellessa. Myös sosiaaliset suhteet vaihto-opiskellessa vaikuttivat henkilöiden sosiaalisen identiteetin muodostumiseen, johtuen ulkomailla solmittavista suhteista ja uudesta sosiaalisesta turvaverkosta. Tutkimuksen tuloksissa kerrottiin lopuksi, kuinka vaihto-opintojen vaikutukset tiivistyivät haastateltavien henkilöiden henkilökohtaiseen kehitykseen, liitettynä kansainväliseen suuntautumiseen, koulutukseen vaikuttaviin asioihin sekä henkilökohtaiseen kasvuun. Identiteetti rakentuikin tutkimuksen perusteella yksilön ja uuden toimintaympäristön välisessä vuorovaikutuksessa, kun puhutaan vaihto-opiskelun ja identiteetin välisestä suhteesta. (Poikela 2015, 46-48.)

Vaihto-opiskelun vaikutuksista henkilökohtaiseen kasvuun alleviivaa myös monitieteinen, eurooppalaisiin nykyaikaistutkimuksiin pureutuva verkkolehti *The Journal of Contemporary European Research (JCER)* eräässä julkaisussaan. Sen mukaan Erasmus-vaihto-opiskeluohjelmaan osallistuminen edesauttaa kulttuurienvälisen kanssakäymisen taitamista sekä tärkeiden kulttuurienvälisen suhteiden muodostamista. Vaihto-opintojen uskotaan myös liittyvän ihmisen asenne- ja identiteetti muutoksiin. Erasmus-vaihto-ohjelmaan viitaten yhteiskunnalliset vaikutukset opiskelijaan ovat todennäköisiä, unohtamatta vaikutuksia heidän sosiaalisen kanssakäymisensä aiheuttaviin muutoksiin. Lähtemällä omasta kotimaasta, jättämällä siihen liittyvät asiat taakseen ja tutustumalla sen jälkeen uusiin kulttuureihin on hyvin todennäköistä, että omat rajat ja käsitykset kotikulttuurin tapoihin liittyen muuttuvat – ja nimenomaan kohti kansainvälisempää näkökulmaa. Ystävystymällä eri maista ja kulttuureista tuleviin ihmisiin voidaan huomata paljon yhtäläisyyksiä, jolloin myös erilaiset ryhmiä jaottelevat rajat alkavat hämärtyä. Kokemus siitä, että on vain oman maan kansalainen, muuttuu tuntemukseksi siitä, että on osa suurempaa yhteisöä; tässä tapauksessa osana Eurooppaa ja sen kansalaisia. (Mitchell 2012, 495.)

5.3 Vaikutuksista urasuuntautumiseen ja ammatillisuuteen

Vaihto-opiskelu voi lisäksi vaikuttaa opiskelijan uraorientoituvuuteen, eli siihen, mihin omat ammattiin ja työelämään liittyvät ajatukset ja kiinnostuksenkohteet suuntautuvat. Koska vaihto-opinnot avaavat erilaisen maailman muodostaen uusia ajattelutapoja ja kiinnostuksenkohteita, voi sillä olla siten vaikutuksia ajatuksiin tulevasta ammatista ja alavalinnasta.

Tämän voi perustaa edellisessä osaluvussa mainitsemaani artikkeliin, joka kertoo, kuinka tutkimuksessa kävi myös ilmi urasuuntautumiseen liittyviä seikkoja. Sen mukaan tutkimuksessa olleet, vaihto-opiskelun suorittaneet opiskelijat kokivat opintojakson hyvin tärkeäksi ja arvokkaaksi myös uraedistymisen kannalta, etenkin liittyen omiin kansainvälisiin vahvuuksiin, ammattimaisuuteen, työetiikkaan sekä parantuneisiin ongelmanratkaisu- ja kommunikaatiotaitoihin. Lisäksi vaihto-opiskelu paransi opiskelijoiden ajankäytön taitoja. Vaihto-opiskelun päätyttyä kokemusten koettiin yhä edelleen vaikuttavan muutoksiin opiskelijoiden ammatti-identiteetissä. Yleisesti ottaen he myös kokivat saaneensa erilaisen identiteetin työelämää ajatellen, ja he olivat muihin verrattuna oma-aloitteisempia, itsevarmempia ottamaan johtorooleja sekä valmiimpia käsittelemään erilaisia muutoksia. (Gu 2012.) Poikelan (2015, 41-42) kirjoittamassa pro gradu -tutkielmassa mainitaan myös vaihto-opiskelun vaikutuksista liittyen koulutukseen sekä omiin valintoihin sillä saralla. Hänen tutkimuksensa mukaan vaihto-opintojen myötä opiskelijat tunsivat paremmin oman oppialansa, ja sen avulla löysivät myös selkeämpiä suuntaviivoja opintojen jatkamiseen liittyen. Lisäksi opiskelijat kokivat kielitaitojensa kehittyneen huomattavasti vaihto-opintojen kautta, ja rohkeus itsensä ilmaisuun vieraalla kielellä kasvoi.

5.4 Vaihto-opiskelu ja työelämä

Opiskelijaliikkuvuuden ja kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen tavoitteena on parantaa koulutuksen laatua sekä edesauttaa kulttuurienvälistä ymmärrystä. Näiden lisäksi suomalaiseen työelämään on kaivattu kansainvälisiä osaajia jo jonkin aikaa. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO pyrkii tutkimuksellaan selvittämään nimenomaan työnantajanäkökulmaa Suomessa tähän liittyen, vuonna 2005 julkaisemallaan

tutkimuksella, mikä tehtiin osittain yhteistyössä Helsingin liikelatouden ammattikorkeakoulu Helian kanssa. (Garam 2005, 5.) Tutkimuksen näkökulma liittyy opinnäytetyöni aiheeseen hyvinkin vahvasti, sillä se pureutuu juuri työnantajien näkökulmaan vaihto-opiskelusta ja sen mahdollisista vaikutuksista. Koska tutkimukseen haastateltiin useita satoja eri yrityksiä, niin yksityiseltä kuin kunnalliseltakin puolelta, sen luotettavuus lähteenä on vahva. Tutkimus oli lisäksi saanut rahoitusta opetusministeriöltä, ja sen selvittämisessä on toiminut useita asiantuntijaroolin omaavia henkilöitä. (Garam 2005, 5.)

Tutkimuksessa selvitettiin työnantajanäkökulmaa kansainvälistymiseen. Siinä tarkasteltiin kansainvälisen liikkuvuuden merkitystä työelämän sekä työllistymisen kannalta sekä sitä, onko kokemuksella merkitystä vastavalmistuneen työllistymiselle. Tutkimuksen alussa käsite työelämärelevanssi nostetaan esiin, sillä se viittaa tapauksessa muun muassa kansainvälisen liikkuvuuden hyödyllisyyteen. Tällä siis tarkoitetaan sitä, vastaako vaihto-opiskelussa kertyneet tiedot ja taidot esimerkiksi eri yritysten tarpeita. Ulkomailla opiskeluun työelämärelevanssiin liittyy myös lisäkriteeri; ominaisuus tai pikemminkin etu, mikä erottaa työnhakijan muista. Työmarkkinoilla hakijan arvoon vaikuttaa toki useat muutkin asiat, kuten työtehtävä ja henkilön ominaisuudet. (Garam 2005, 6.) Työskentely ympäristössä, mikä on kansainvälinen ja monikulttuurinen, vaatii kuitenkin tiettyjä asioita. Oman erityisosaamisen lisäksi tärkeää on kulttuurienvälinen osaaminen, missä korostuu tuloksellinen kommunikointi ja sen hallitseminen vieraassa erilaisessa kulttuuriympäristössä. Tähän osaamiseen lukeutuu henkilön tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet, unohtamatta kielitaitoa sekä tarpeeksi laajaa tietämystä kohdekulttuurista. Kulttuurienväliseen osaamiseen liittyy esimerkiksi kyky hahmottaa kulttuurieroja, käsitellä muuttuvia ja stressaavia tilanteita, kommunikoida sekä tehdä yhteistyötä kulttuurillisista eroista huolimatta. Tilanteet vaativat usein myös joustamista sekä kärsivällisyyttä, ja henkilön itsensä avoimuutta vierasta kulttuuria kohtaan. (Garam 2005, 22.)

Tutkimuksen mukaan suomalaiset työnantajat katsoivat vaihto-opiskelusta olevan eniten hyötyä kansainvälisten valmiuksien sekä henkilökohtaisen kasvun kannalta. He eivät ensisijaisesti uskoneet sen lisäävän alakohtaista osaamista. Eniten uskottiin vaihto-opiskelun parantavan niin sanottua käytännön kielitaitoa, eli vieraan kielen käyttä-

mistä arkipäiväisissä, normaaleissa tilanteissa. Tämä on hyödyksi työelämässä, ja auttaa selviämään luontevammin tietyissä tilanteissa. Työnantajat pitivät opiskelun ulkomailla vaikuttavat olennaisesti myös yleisiin työelämätaitoihin sekä kulttuurienväliseen ymmärrykseen, ja muina mainintoina olivat muun muassa ongelmanratkaisukykyyn, asenteeseen ja vastuunottoon liittyvät asiat. (Garam 2005, 35-36.) Työnantajat uskoivat myös haastattelujen perusteella siihen, että ulkomailla opiskelleiden sosiaalinen valmius on hyvä ja kehittynyt. Tähän liittyi näiden henkilöiden yhdistäminen sosiaalisiin sekä vuorovaikutuspainotteisiin työtehtäviin (myynti, markkinointi, asiakaspalvelu). Kansainvälisen kokemuksen hyödyntämiseen liitettiin lisäksi muut kansainväliset työtilanteet, kuten jonkin kansainvälisen asiasisällön tuntemus tai tiedonhaku kansainvälisiä lähteitä hyödyntäen. (Garam 2005, 37.) Työnantajanäkökulmasta katsoen vaihto-opiskelu koettiin selkeästi positiivisena asiana, ja sen suorittaneisiin henkilöihin asetettiin jonkinasteisia ennako-oletuksia. Koska tutkimus on tehty vuonna 2005, voidaan olettaa nykypäivän asenteiden olevan vieläkin positiivisempia, johtuen työelämän kohtaamista muutoksista kansainvälisempään suuntaan.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Haastattelujen suunnittelu ja toteutus

Toteutin tutkimukseni haastattelut teemahaastattelumenetelmällä, mitä avasin laajemmin työni luvussa 3. Pohdin pitkään ennen haastattelujen aloittamista mahdollisia rajaavia tekijöitä haastateltavien valintaan liittyen, ja päädyin lopulta valitsemaan haastateltavat seuraavien kriteerien perusteella: haastateltavien tuli olla nykyisiä tai entisiä Satakunnan Ammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka ovat suorittaneet vaihto-opintojakson opintojensa aikana. Toisena kriteerinä oli vaihto-opinnoista kuluneen ajan määrittely, jonka halusin olevan riittävän pitkä, jotta pystyisin tutkimaan mahdollisia työelämään liittyviä tekijöitä paremmin. Sen vuoksi haastateltavien tuli olla henkilöitä, jotka ovat olleet vähintään 1-3 vuotta työelämässä vaihto-opintojen jälkeen. Kolmas kriteeri oli löytää haastateltaviksi mahdollisimman monen eri alan opiskelijoita, jotta

tutkimuksesta ja sen tuloksista voitaisiin saada mielekkäämpää ja hyödyllisempää tietoa, esimerkiksi eri alan opiskelijoita varten. Haastateltavien iällä tai sukupuolella en puolestaan kokenut olevan suurta merkitystä tutkimustehtäväni kannalta, joten niihin liittyen en tehnyt erikseen rajoituksia.

Haastattelujen tekeminen ajoittui tammikuusta maaliskuuhun 2019, ja toteutin ne yksilöhaastatteluina. Kun yksilöhaastattelua verrataan ryhmähaastattelun muotoon, on se huomattavasti enemmän aikaa vievämpi sekä työläämpi vaihtoehto. Halusin kuitenkin käyttää nimenomaan yksilöhaastatteluja, sillä koen, että niistä on mahdollista saada hyvinkin yksityiskohtaista tietoa ja henkilön omia mielipiteitä. Tämä perustuu muun muassa ryhmähaastattelussa vallitsevan hierarkia ja ryhmädynamiikan vaikutuksiin, jotka määrittelevät haastattelutilanteessa sen, mitä puhutaan ja kuka esimerkiksi saa puheenvuoron (Hirsijärvi & Hurme 2008, 63). Alkuperäisenä suunnitelmanani oli haastatella kuudesta kymmeneen henkilöä. Määrä perustuu määritelmään kvalitatiivisen aineiston suuruudesta sekä omaan käsitykseeni opinnäytetyöni laajuudesta. Koska laadullisessa tutkimuksessa aineistona voi olla vaikkapa vain yhden henkilön haastattelu, yksi tapaus tai joukko yksilöhaastatteluja, koin haastateltavieni lopullisen määrän lopulta täysin sopivaksi tutkimukseeni nähden. Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, osallistuneiden määrä on myös huomattavasti määrällistä tutkimusta pienempi (Tuomi 2007, 142). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus ei myöskään ole löytää tilastollisia säännönmukaisuuksia tai keskimääräisiä yhteyksiä – aineiston kokoa ei siis voida määrittellä näihin tukeutuen (Hirsijärvi ym. 2009, 181).

Ennen ensimmäistä haastattelua suoritin koehaastattelun, missä haastattelin yhtä henkilöä käyttäen niin sanottua raakaversiota haastatteluteemoistani. Testihaastattelun avulla sain karsittua paljon epäolennaisia kohtia pois alkuperäisistä teemoistani sekä hiottua varsinaiset haastatteluteemat selkeämmiksi ja järkeviksi. Koin koehaastattelun toteuttamisen lopulta erittäin hyödylliseksi sekä merkittäväksi osaksi koko haastattelujen valmisteluprosessia, sillä ilman sitä haastatteluteemani olisivat sisältäneet jonkin verran asioiden toistamista sekä turhiakin teema-alueita.

Varsinaisia haastattelutilanteita varten tein lopullisen version haastatteluteemoista, mitkä olivat jokaiselle haastateltavalle samat. Teemat ovat nähtävissä työni lopussa, liitteessä 1. Huomioitavana seikkana on se, etteivät haastatteluteemani suinkaan olleet

suoria ja samanlailla toistuvia kysymyksiä, vaan nimenomaan teemoja. Tällöin aihealueen eli teeman sisällä voidaan kysellä hieman erilaisiakin kysymyksiä, jotta päästään haluttuihin tuloksiin. En siis kysynyt jokaiselta haastateltavalta sanasta sanaan samoja asioita, enkä edes täysin samassa järjestyksessä. Tämä perustuu yhdenmukaisuuden asteeseen, mikä voi vaihdella teemahaastattelulla toteutettujen tutkimusten mukaan, haastattelijasta riippuen. Vaihtelulla tarkoitetaan kysymysten määrittelemistä ja tarkkuutta, ja se voi olla strukturoidusti etenevästä haastattelusta avoimeen haastatteluun vaihtelevaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Itse haastattelutilanteet tapahtuivat rauhallisessa ympäristössä, ja tallensin jokaisen haastattelun alusta loppuun ääninauhurille. Tein lisäksi lyhyitä muistiinpanoja haastatteluiden aikana tärkeimmistä esiinnoisseista seikoista, minkä koin helpottavan aineiston litterointi- ja analyysivaihetta.

6.2 Analysointivaihe

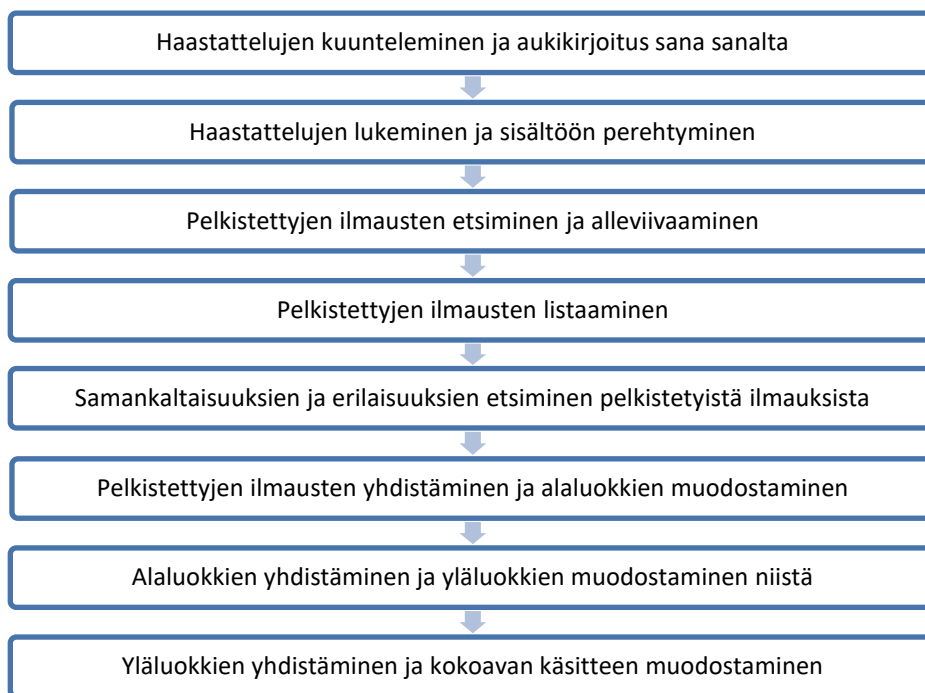
Aineiston analyysivaihetta voidaan katsoa siltä kannalta, että analyysi ja tutkimusongelma(t) ovat yleensä yhteneväisiä. Analyysi on tutkimuksessa tulinnan ja johtopäätösten ohella koko työn ydin, kaikista tärkein vaihe. Se kertoo tutkijalle joko vastauksen tutkimusongelmaan tai sen, miten tutkimusongelma olisi sittenkin pitänyt laatia. Varsinaista analyysivaihetta ennen tutkijan olisi myös tehtävä tiettyjä asioita. Näihin kuulu aineiston tietojen tarkistaminen, täydentäminen sekä lopulta sen järjestäminen, mikä on laadullisessa tutkimuksessa hyvinkin työlästä. (Hirsijärvi ym. 2009, 221-222.)

Tapoja aineiston analysointiin on useita. Kun lähestymistapa tutkimukselle on jonkin asian ymmärtäminen, on tavallista hyödyntää laadullista aineistonanalyysia sekä päätelmien tekemistä. Laadullisessa tutkimuksessa analyysivaiheeseen liittyy useimmiten aineiston elämänläheisyys sekä runsaus. Tarkkoja rajauksia ei ole, ja usein analyysivaihe koetaan kyseisessä tutkimustavassa haastavaksi. (Hirsijärvi ym. 2009, 225.) Laadullisen aineiston analyysia voidaan yleisesti myös kuvailla kolmivaiheisen prosessin mukaisesti, missä pääasioina toimii aineiston kuvaus, luokittelu ja yhdistely (Hirsijärvi & Hurme 2008, 145). Päädyin hyödyntämään oman aineistoni analysoinnissa aineistolähtöistä sisällönanalyysia, josta kerron tarkemmin seuraavassa osaluvussa.

6.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Koska tein opinnäytetyöni hyödyntäen laadullista tutkimusmenetelmää, oli luonnollinen valinta päätyä siihen sopivaan aineiston analysointimenetelmään – tässä tapauksessa sisällönanalyysiin. Kyseinen menettelytapa keskittyy järjestelmälliseen ja objektiiviseen analysointiin. Tutkittavasta kohteesta on siis tarkoitus saada yleinen ja tiivistetty kuvaus, ja tällöin on mahdollista strukturoimattomankin aineiston analysoiminen. Sisällönanalyysilla pyritään muovaamaan hajanaisesta tekstistä yhtenäistä, selkeää ja samalla mielekästä, kuitenkin kadottamatta sen informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Menettelytavassa tulisi kuitenkin ottaa huomioon se, että kerätty aineisto saadaan ainoastaan järjestetyksi tulevia johtopäätöksiä varten. Tämän vuoksi sisällönanalyysia on osaltaan kritisoitu, sillä tutkija saattaa erehtyä esittelemään järjestetyn aineiston tutkimuksen tuloksina. Perimmäisenä tarkoituksena on etsiä tekstin merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa tutkimusaineisto on avainasemassa, ja sen avulla pyritään luomaan työhön teoriaa. Jo olemassa olevilla tiedoilla tai havainnoilla ei pitäisi tämän vuoksi olla vaikutusta analyysin tekemiseen tai itse lopputulokseen. (Tuomi 2007, 130.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu periaatteessa kolmesta eri vaiheesta: aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä sekä teoreettisten käsitteiden luomisesta. Näitä tapoja kutsutaan myös sanoilla redusointi, klusterointi ja abstrahointi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Kokonaisuudessaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee kuitenkin vaihe vaiheelta, lähtien aina haastatteluiden litteroinnista ja aineiston tarkastelusta samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsimiseen. Alla oleva kuvio 3 kertoo selkeästi, mikä idea aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla on, ja millä tavoin se kaikessa yksinkertaisuudessaan etenee.

Kuvio 3. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi, 109)

Haluan lisäksi havainnollistaa aineistoni pelkistämistä omasta tutkimuksestani otettujen lainauksien avulla, asian avaamiseksi. Koin aineiston pelkistämisen olevan suureksi avuksi oman haastatteluaineistoni purkamisessa ja jakamisessa osiin. Sen avulla oli mahdollista löytää huomattavasti helpommin henkilöiden vastauksista erilaisuuksia ja samankaltaisuuksia, ja jopa yllätyin, kuinka tapa helpotti koko aineiston läpikäymisprosessia. Päätin lisäksi hyödyntää Excel-taulukointia pelkistämisessä ja aineiston jakamisessa ala- ja yläluokkiin, mikä autoikin hahmottamaan aineiston eri osat hyvin selkeästi. Excel-taulukon käyttäminen oli työni analysointivaiheen kulmakivi, ja siitä loinkin lyhyen taulukon havainnollistamaan tapaa paremmin (Taulukko 1). Hyödynsin aineistosta saamiani pelkistystuloksia tutkimustulosteni analysoinnissa sekä niiden ymmärtämisessä.

Taulukko 1. Esimerkki pelkistämisestä työn kautta oppimisen alaluokassa

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistys	Alaluokka
Kyseiseen työhön on riittävät valmiudet, mutta esimies- asemaa varten tarvitsisi opetella lisää asioita. Koulusta en ole saanut siihen aineistoa	Riittävät valmiudet työhön, työn kautta oppiminen	Työn kautta oppiminen
Joo siinä sen kokemuksen kautta mitä täällä on, ku on joutunu vaan tekemään ja tekemään, sitte sitä kautta op- pinu	Kokemuksen ja teke- misen avulla oppimi- nen	
Mut sit ku pikkuhiljaa oppi, nii kyllä tässä ku on ollu kohta, melkein päivälleen, viikolleen kolme vuotta talossa nii kyl nyt tässä vaiheessa jo tuntuu et kyl mä noi hommat osaan	Kokemuksen ja työn avulla oppiminen	

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa käsittelen työni tutkimustuloksia, jotka perustuvat tekemääni aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin. Koska koko luokiteltua aineistoa ei ole liitettyä työhöni alkuperäisine ilmauksineen, käyn niitä läpi jokaisessa osaluvussa käyttäen haastatteluista ottamiani suoria lainauksia. Lainausten avulla päästään tarkemmin käsiiksi haastateltavien ajatusmaailmaan ja todellisiin mielteisiin aihealueista. Työni lainauksista ei voi päätellä henkilöiden identiteettiä, minkä pyrin pitämään täysin anonyymina tutkimuksen alusta loppuun saakka. Käytin haastateltavista henkilöistä H-alkuisia lyhenteitä (H1...H6), jotta vastauksista voisi hieman vertailla, kuka kertoi mitäkin asioita. Itse tutkimustulosten läpikäynti kulkee henkilöiden alustavista tiedoista ja kokemuksista kohti vaihto-opiskelua, siellä koettua sekä sen jälkeistä aikaa, päätyen lopulta nykyiseen tilanteeseen ja ajatuksiin vaihto-opiskelun vaikutuksista omaan ammatillisuuteen ja uranäkymiin. Avaan tutkimustuloksia lähestulkoon samassa aihejärjestyksessä, missä henkilöiden haastatteluteemat kulkivat. Näin tulosten seuraaminen on selkeämpää lukijalle, ja etenemisjärjestys on looginen.

Ensimmäisessä osiossa kartoitin tutkittavilta henkilöiltä heidän taustatietojaan, kuten iän, alan, vaihto-opiskeluajankohdan sekä tietoa nykyisestä työtehtävästä ja -paikasta.

Kysyin haastateltavilta nykyiseen työhön liittyviä asioita; millaisena he kokevat oman työnsä ja asemansa työssä, kuinka he mieltävät oman työtehtävänsä, ja niin edelleen. Tämän jälkeen tiedustelin haastateltavilta, mikä heidät sai alun perin lähtemään vaihtoon, tai oliko päätöksen takana useita eri syitä tai tekijöitä. Sen jälkeen siirryin haastatteluissa syvemmälle yksityiskohtaisempiin kysymyksiin, mitkä liittyivät vaihtopintojen hyödyllisyyden kokemiseen, mahdollisiin työelämävaikutuksiin sekä tarkempiin kuvauksiin vaihto-opinnoista ylipäätään. Vasta näitä tietoja kerättyäni oli mahdollista edetä kohti viimeistä teemaa, eli vaihto-opintojen jokaisen kokemia vaikutuksia ammatti-identiteetti- ja työelämänäkökulmasta ajatellen. Haastatteluteemat ovat nähtävissä työni lopussa, liitteessä 1. Käyn läpi haastatteluista saatuja johtopäätöksiä vasta seuraavassa luvussa, johon tiivistän tutkimustulokset sekä erilaiset huomionarvoiset asiat tuloksiin liittyen.

7.1 Oman ammatillisuuden kokeminen

Oman ammatillisuus sekä ammattitaito koettiin haastateltavien kesken melko yhteneväisenä. Haastateltavista ainoastaan yksi henkilö ei ollut haastattelun hetkellä työelämässä, mutta oli kuitenkin vaihto-opintojen jälkeen ollut, joten kysymykseen saatiin useita toisiinsa verrattavissa olevia vastauksia. Yleisesti haastatellut henkilöt kokivat olevansa tarpeeksi ammattitaitoisia nykyisen työtehtävänsä kannalta, nykyisissä työpaikoissaan. Riittävä ammattitaito ja valmiudet mainittiin useasti. Myös työn sekä kokemuksen kautta oppiminen koettiin oleellisena asiana sekä huomattavasti tärkeämpänä, kuin esimerkiksi pelkän koulutuksen tai teorian avulla oppiminen.

''Joo siinä sen kokemuksen kautta mitä täällä on, ku on joutunu vaan tekemään ja tekemään, sitte sitä kautta oppinu'' (H5)

''Koen että ei sen kummempaa osaamista olisi tarvinnut olla. Kunhan asiakaspalvelu on hallussa'' (H2)

Tähän liittyen eräs haastatelluista korosti, että oppiminen hänen nykyiseen työtehtäväänsä on tullut enimmäkseen itse työn tekemisen kautta, ei opintojen välityksellä. Hän koki, ettei opinnoista saatu siihen tarpeeksi aineistoa.

''No, ammattitaito tähän työhön mul on oikeestaan riittävästi, mutta sit jos koulutuksen kannalta katotaan, ni mä oon enemmän töissä saanu sitä niinko oppia, mitä koulussa'' (H1)

Kun haastateltavilta kysyttiin heidän mielikuviaan itsestään työntekijänä, vastauksia oli hieman vaikeampi saada. Kaikki haastateltavat eivät olleet varmoja, miten tähän kysymykseen tulisi vastata, ja osa vastauksista jäi osittain hyvinkin lyhyiksi. Myös eroavaisuuksia omaan työminään liittyen tuli ilmi, kuten erään epävarmuus alavalinnasta, ja toisen kokema ammattiyhteisyys omaan työhön liittyen. Yksi haastateltavista kertoi, että haluaisi omata paremman kielitaidon, jotta voisi hyödyntää sitä työssään, ja olisi halukas kartuttamaan omia taitojaan nimenomaan työn kannalta. Haastateltavat kokivat myös olevansa hyvin työnsä hoitavia työntekijöitä.

''Koen että olen tehnyt työni hyvin, mutta ei ole ollut sellaista, että haluaisin olla siellä, ei välttämättä oikea ala'' (H2)

''Niin ja siis, kokee ammattiyhteisyyttä niinku siihen omaan työhön. Sitä ei oo kaikilla'' (H3)

7.2 Vaihto-opiskelun motiiveista

Vaihto-opiskelemaan hakeutumisen syyt olivat haastateltavilla hieman vaihtelevia, mutta myös useita samankaltaisuuksia oli havaittavissa. Monille selkeinä syinä vaihto-opiskeluun hakeutumiseen oli uusien kokemusten saaminen sekä itsenäistyminen. Osa henkilöistä koki vaihto-opiskelun itsensä haastamisena, etenkin heikon kielitaidon ja mukavuusalueelta poistumisen kannalta. Erityisesti englannin kielen osaamista haluttiin selkeästi vahvistaa.

'' No, määhän ainakin halusin käyttää sen mahdollisuuden hyödyksi et sellanen oli, ja vaan niinku kokemuksena. Ja muutenki, vähän menee pois siitä tutusta kuplasta, aina oppii jotain uutta ja saa uusia eväitä reppuun'' (H4)

'Oli oikeesti taas se et se oli ittellessä vähän sellanen haaste, ei oo kauheen häviöllinen toi englanti ja kielitaito sillai'' (H3)

Haastatteluista kävi ilmi, että varsinaisia työelämään liittyviä merkityksiä ei juurikaan pohdittu vaihto-opiskelemaan hakiessa. Tämäkin kävi ilmi vasta kysyessäni asiasta suoranaisesti muiden vaikuttaneiden seikkojen jälkeen. Kysyin lisäksi, korostettiinko tätä oppilaitoksessa, johon suurin osa haastateltavista kertoi, ettei muistanut asiaa tai ollut varma tästä. Ainoastaan muutama henkilö oli pohtinut vaihto-opiskelua suoranaisesti työelämän kannalta. Henkilöt, jotka olivat pohtineet työelämäntaitoja ja niiden kartuttamista vaihto-opiskelun kannalta, kertoivat siihen liittyvän vuorovaikutustaidot sekä jo edellä mainittu englannin kielen taito, sekä sen kehittäminen. Tämän ohella he mainitsivat myös paikallisen kulttuurin oppimisen ja siinä koetun merkityksen. Vieraan kulttuurin tunteminen nähtiin mahdollisena hyötynä tulevassa työelämässä.

''Just se et, oppii työelämän kannalta just niit tärkeit vuorovaikutustaitoi, ja sit ku mul ei ollu... ennenku lähin niin mun englannin kieli ei todellakaan ollu vahva'' (H1)

''Kyl siis mie aattelin että haluais olla jotenki tuommoseen niinku, Aasiaan liittyen jotain työtehtäviä ja kiinnostasti paljon oppia niitä, kulttuuria ja kaikkia tapoja ja muita, nii sitte toivo et kyllä jotain hyötyä siitä on sit tulevassa työelämässä'' (H5)

Moni haastateltavista kertoi hakeneensa vaihtoon oman aikaisemman päätöksensä perusteella. Eräällä se oli tapahtunut jo lukioaikana, toisella taas ammattikorkeakouluun hakiessa ja kolmannella ammattikorkeakouluopintojen ohessa. Lisäksi koettiin, että lähipiirillä oli oma merkityksensä asiaan liittyen: paljon matkustelevat, ulkomailla asuvat tai vaihto-opiskelemassa olleet ystävät saivat osan haastatteluista vahvistamaan päätöstään. Myös oppilaitos oli kannustanut ja tukenut osaa henkilöistä vaihto-opiskelemaan lähtemisessä.

''Niin, mä tiesin sen jo etukäteen et mä haluun lähtee vaihtoon, mut sit se päätös varmistu siin koulun aikana, siihen oikeesti kannustettiin'' (H1)

''No mie päätin niinku jo ollessa lukiossa et mä nyt jonnekki vaihtoon haluan'' (H5)

''Oli mulla siis ihan tietty syy siihen, et mähän tiesin jo kun mä tulin tonne kouluun et mä haluun lähtee vaihtoon'' (H2)

7.3 Opintojen työelämälähtöisyys ja monikulttuurinen ympäristö

Haastateltavien kertomukset vaihto-opiskelussa olleiden opintojen työelämälähtöisyydestä olivat osittain hyvin yhteneväisiä, mutta joillain tavoin myös erilaisia. Moni haastateltavista kertoi kokeneensa opinnot joiltakin osin hyödyllisinä, mutta toisaalta taas epäolennaisina ja jopa turhauttavina. Esimerkiksi paikallinen opiskelutapa ja ainoastaan paikallisten elämään liittyvät opinnot koettiin negatiivisina asioina.

''Sitte oli tuota, jotain, missä taas oli enemmän semmosta ---tyyppistä opiskelua, opiskellaan että''haukionkala-haukionkala-haukionkala'' ja sitten tentissä on kysymys: hauki on... tyhjä viiva. Vaan opetellaan ulkoo, mikä nyt ei ehkä ollu se oma juttu'' (H5)

''Sitä on tosi vaikee selittää mut sanotaan vaan et niil on erilainen eurooppalaisiin verrattuna tää niitten rekryprosessit ja muut, mä opin niistä tosi paljon, ja... Siä tehtiin periaatteessa kaikki ihan eri tavalla mitä Euroopassa, nii jotenki välillä turhautti se'' (H1)

Kysyessäni opintojen sisällöistä vielä tarkemmin, muutama haastateltavista mainitsi opintojen tasoerojen olleen vaihtelevia. Osa kurseista koettiin niinkin helppoina, että kuka vain voi saada opintopisteitä ja suoritusmerkintöjä. Muutaman henkilön kohdalla

kävi tässä vaiheessa haastattelua ilmi, että he eivät olleet opiskelleet oman alan opin-
tojaan lainkaan tai vain osittain, mikä aiheutti opintojen kokemisen hyvin haastavina.
Tällöin opinnot olivat kaukana omaan alaan liittyvistä asioista.

*''Niin olihan se aika vaikeeta kun ei ollu siihen minkäänäköstä pohjaa, niinku
tai siellä oli kurssit sellasia että toiset oli tosi vaikeeta, ja sit toiset oli sellasii
helppoja vähänniinku vaihtareille, et jokainen saa ees jonku pisteen'' (H3)*

*''-- mut sit mulla oli sitä niinkun, muutama kurssi, olisko ollu 3 kurssii mitkä oli
ihan täysin liiketalouden opintoja siihen lisäksi'' (H2)*

Kysyessäni haastateltavilta varsinaisia työelämään heijastavia asioita tai heidän huo-
maavinaan hyötyjä, opinnot nähtiin hieman eri kanteilta; osittain hyödyllisinä, osittain
ei niinkään. Tähän vaikutti muun muassa eri alan opinnot.

*''No... ei varsinaisesti, oltiin kuitenkin sen verran kaukana omasta alasta – tot-
takai aina jostain jotain ja meidänkin alalla voi tavallaan suhtautua monennä-
köseen hommaan, mut aika pitkä matka tästä tehdä jotain kansainvälisiä kaup-
poja'' (H4)*

Silti muutama haastateltavista piti osaa opinnoista hyödyllisinä nimenomaan työelä-
män kannalta ja nykyiseen työhön liittyen, sekä etenkin, jos olisi tekemisissä tietyn
maan kansalaisten parissa.

*''Joo, koen et nää kurssit oli erittäin hyödyllisiä työelämään, tää --- kulttuuri ja
kieli nyt tietysti...Jos joutuu tai saa työssään olla tekemisissä venäläisten kanssa
niin varmasti on näistä opinnoista hyötyä'' (H2)*

*''--mut siellä oli just tämmösiä jotain EU ja vapaakauppa -sopimusasioita ja
muuta, mitkä oli sit tosi mielenkiintosa, ja ihan hyvähän niitä on hahmottaa vä-
hän tässä työssä et mitä ne tarkoittaa'' (H5)*

Keskustelin haastateltavien kanssa myös kulttuurien eroavaisuuksista ja siitä, miten ne
ovat vaikuttaneet esimerkiksi omaan työskentelytapaan. Koska erilaisten kulttuurien

sekoittuminen saattaa avartaa omaa ajattelumaailmaa hyvinkin paljon, koin, että sillä voi olla merkitystä myös omaan työminään liittyen ja siten omaan toimintaan työelämässä. Haastateltavat kokivat erilaiset kulttuurit ja erilaisten ihmisten kohtaamisen hyödyllisiksi työelämää ajatellen, ja monilla se heijastui muun muassa ryhmätyötaitojen parempaan hallitsemiseen.

''Koen että ehdottomasti auttaa, että tota, varsinki sellasessa työssä sitten jossa ollaan tekemisissä ulkomaalasten kanssa koska oikeesti se.... heidän kans me tehtiin tosi paljon projektitöitä, nii se oikeesti vaati tosi paljon kompromisseja ja sellasta niinku joustamista ja ymmärtämistä'' (H2)

''Than varmasti, aina tavallaan ko... mitä enemmän kohtaa erilaisia ihmisiä, niitten kanssa toimii ja kanssakäy, niin kyllä siitä niinkun aina on hyötyä'' (H4)

''Niin suomalaisiakin on erilaisia, niin osaa sitten ehkä paremmin tehdä näitä kompromisseja, kun on nähny vähän kummastakin, melkein niinkun ääripäästä näitä työskentelijöitä'' (H6)

7.1 Vaihto-opiskelun vaikutukset: ammatillisuus ja oma kehitys

Haastattelun avainteemana oli lopuksi esitetty, koettujen vaikutusten näkeminen vaihto-opinnoista. Asia, mihin koettiin tapahtuneen selkeä muutos, oli oman rohkeuden lisääntyminen sekä henkinen kasvu. Vaihto-opiskelu miellettiin hyvin herättelävänä kokemuksena ylipäätään koko ajatusmaailmaan ja käyttäytymiseen liittyen. Kun kysyin tästä haastateltavilta, he vertasivat kokemusta eräänlaiseksi koettelemukseksi, mistä pystyi vain omin avuin selviämään,

''Sit ku se oikeesti et sä oot...kukaan ei ymmärrä suomee ja sut heitetään sinne niinku leijonille, ni kyl se niinku kasvattaa aika paljon oikeesti. Sit vaan, sit vaan niinku vedellään pihalla kivee et saa ne hommat tehtyy'' (H1)

''Than pelkästään semmoseen oma-aloitteisuuteen niinku se auttaa, ku siä on pakko hoitaa vaan niinku kaikki ja sit sää hoidat sen viä englanniks, niin...niinku ainaki ittelle oli aika vaikee sillon'' (H3)

Kysyessäni haastateltavilta, millä tavoin he kokivat vaihto-opiskelun vaikuttaneen omaan käytökseen ja toimimiseen, mainittiin omien näkemysten muuttuminen sekä avarakatseisuuden kehittyminen. Nähtiin, että eläminen ja asuminen ulkomailla laajensi omia näkökulmia muiden, toisista kulttuureista tulevien toimintaan nähden. Erilaisten ihmisten kanssa työskentely vaikutti olleen positiivinen asia haastateltavien työelämätaitoihin nähden, johtuen uusista opituista asioista.

''Ehkä tuli viä enemmän vähän sellaista avarakatseisuutta -- esimerkiks just muiden kulttuurien edustajille sellaiset asiat mitkä on mulle ihan itsestään selviä, niin ei välttämättä niinkun ole sitä heille, tai et he näkee sen asian hyvinkin eri tavalla'' (H2)

''Juu, sieltä saa kyllä perspektiiviä moneen asiaan ja just sellanen erilaisten ihmisten kanssa toimiminen, mitä meidänkin työt pääasiassa on. Ihmisten kanssa kanssakäymistä niin just siihen auttaa, ja muutenkin'' (H4)

''Sit ymmärti, et ne on vaan erilaisia ja ne ei oo ihan tottuneita sellaseen, niinku...miten se sanotaan, kellottamisen tahtiin niinku myö ja et silleen, ehkä ymmärtäväisempi ja avoinmielisempi sen jälkeen'' (H5)

Ammatillisiin taitoihin liittyen vaihto-opiskelu koettiin positiivisena asiana. Vaihto-opiskelun nähtiin vaikuttavan omiin ammatillisiin taitoihin ja valmiuksiin, ja nimenomaan etuna muihin verrattuna; esimerkiksi englannin kielen parempi hallitseminen ja itsevarmuuden kasvu nähtiin olennaisina, vaihto-opintojen myötä kehittyneinä asioina, ja niistä koettiin olevan hyötyä myös työelämässä. Tässä kohtaa haastateltavat pohtivat myös osaltaan omaa ammatillisuutta, missä esimerkiksi pohdittiin oman ikäluokan ammattitaidon korkeaa tasoa. Ammatillisuuteen positiivisesti vaikuttaa juurikin kielitaito, pohti eräs haastatelluista.

''Meidän ikäluokalla on niinku, tosi kova se ammattitaito mitä arvostetaan, että aika helposti pääsee... Tai se on ehkä enemmän itestä kiinni ja sitä että miten sitte pystyt hallitteen sitä jollain toisella kielellä, niin aika hyvin olis ovia auki myös ulkomailla'' (H4)

''Kyllä sen siinä tota huomaa ku oltiin paljon tekemisissä ulkomaalaisten kanssa, et se vaihto toi sellasta varmuutta siihen ulkomaalaisten kans kommunikointiin, et se ei ollu mikään kynnyks käyttä Englantia'' (H2)

''Se, se rohkeus et uskaltaa heittäytyä, ja, uskaltaa olla oma ittes tai on sinut sen kielen kanssa. Ennen mä saatoinkin panikoida jos tuli joku englanninkielinen asiakas, nyt ko tulee niin mä mielelläni menen jutteleen tai ''minä minä minä palvelen!'' koska mä haluan puhua Englantia'' (H1)

Kun haastateltavat puhuivat vaihto-opintojen hyödyistä työelämäänsä nähden, tuli esille mahdollinen positiivinen vaikutus työnantajanäkökulmasta ajatellen. Tämän asian mainitsi useampi henkilöistä. Vaihto-opiskelu nähtiin tässä tapauksessa myös eräänlaisena selviytymiskokemuksena. Kokemuksesta selviytymisellä nähtiin olevan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi työpaikan saamiseen nähden, ja vaihto-opiskelun koettiin parantavan itsenäistä työskentelykykyä, mikä on hyödyksi työelämässä. Lisäksi eräs haastateltavista korosti opiskelijavaihdon olevan eräänlainen haaste, joten myös sen suorittaneet henkilöt voidaan nähdä positiivisesti siltä kannalta, että he pystyvät ottamaan haasteita vastaan. Tämäkin asia heijastettiin työelämään ja työelämätaitoihin.

''Positiivisena ainakin. Uskon et työnantajat arvostaa vaihdossa oloa, ja silleen. Varmaanki kielitaito, ja... varmasti se, et pystyy näyttämään, että pystyy toimimaan itsenäisesti'' (H6)

''Kyl mie uskon ja kyl se varmasti niinkun rekrytoijillekin tai hr-ihmisillekin semmonen merkki siellä, että on käynyt ulkomailla ja... on kokemusta erilaisissa ympäristöissä olemisesta ja selviytymisestä'' (H5)

''-- se kuitenkin aina opettaa ihmiselle jotain ja... antaa ja on semmonen haaste, nii kyl se kertoo siitä et tavallaan pystyy ottaan sellasii haasteita vastaan ja muuta'' (H3)

Yksi haastateltavista lisäksi mainitsi ihmistuntemuksen kehittymisen, minkä hän koki linkittyvän sekä työelämään että arjessa toimimiseen.

''Et se tota, se opetti paljon ja... niinkun, toi sekä niinku siihen työminään että arkiminään ehkä sellasta, että osaa niinkun arvioida ihmisten tarkotusperiä, jollain tasolla niinkun tarkemmin, -- '' (H2)

Kaikista merkittävin kehitys koettiin tapahtuneen henkilökohtaisiin taitoihin liittyen. Ne painottuivat jo vaihtoon hakemisen yhteydessä, mutta myös haastattelun lopuksi käydyissä keskusteluissa eniten nousivat esiin juurikin esimerkiksi omaan rohkeuteen ja varmuuteen liittyvä kasvu. Moni haastatelluista kertoi suoraan, että verrattuna työelämätaitoihin, kertyi henkilökohtaiseen kasvuun liittyviä asioita huomattavasti enemmän. Vaihto-opiskelu nähtiin myös vahvasti aikuistumisen ja varttumisen kokemuksena.

''Oppi siihen, et ottaa asioista itse selvää, tai niinku... lisäsi rohkeutta ja se kasvatti luonnetta'' (H6)

''No siihen, kyllähän se vaikuttaa siihen ammatillisuuteenkin, mutta se et se vaikutti niin... mä olin niin teini ku mä lähdin, vaikka olinkin vanha, mut niinkun silleen et olin tosi huoleton ku lähdin, et se kasvatti mua niin paljon ihmisenä'' (H1)

''Varmaan kuitenkin henkilökohtasiin. Jotenki oli kuitenkin nii nuori silloinki vielä, et tavallaan sit vähän aikuistu siinä ku joutu oleen yksin siellä toisella puolella maapalloo ja selviämään ja kaikkee'' (H5)

Haastatteluiden lopuksi kysyin tutkittavilta heidän mielikuviaan tulevasta, vaihtopintojen myötä esiin tulleista mahdollisista ajatuksista työelämään ja tulevaan uraan nähden. Esiin nousi ajatuksia muun muassa siitä, että enää ei olisi niin iso kynnyks

muuttaa ulkomaille asumaan tai työskentelemään. Lisäksi eräs haastateltavista mainitsi, että hänellä on nykyisessä työssään mahdollisuus lähteä työvaihtoon. Kiinnostusta lähteä töiden kautta vaihtoon lisäsi se, että henkilö oli ollut vaihto-opiskelemissa opintojen kautta aiemmin.

''-- Mä tiedän nyt et mä hauun olla kansainvälisessä ympäristössä, ja en pistäis pahitteeks, jos mun työkieli olis englanti, ja niinko se et vois in lähtee ulkomaille töihin. En välttämättä samaan paikkaan, mut jonnekkin. Et ei olis enää niin iso kynnys lähteä mitä sillo n'' (H1)

''Joo todellaki, kyl siis niinku olis tosi kiva yks kaks tai kolme vuotta asua jossain ulkomailla. Silleen kuitenkin ehkä pääura nyt täällä Suomessa --'' (H5)

''No toi, meillä on yrityksessä, jossa työskentelen, niin mahdollisuus lähtee työvaihtoon. Ja... mä oon kyllä pitäny sitä korttia aika paljon auki, että se vaatii sen että on kaks vuotta talossa ja mulle tuli se nyt täyteen. -- Kyl se on niinku, vähän olis kiinnostusta vielä lähtee hetkeks ulkomaille'' (H4)

8 YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA

Tutkimustehtävänäni oli selvittää, millä tavoin vaihto-opinnot vaikuttivat nykyisten tai entisten opiskelijoiden ammatilliseen identiteettiin ja urasuuntautumiseen. Lisäksi halusin selvittää, vaikuttiko se heidän ammatilliseen kehitykseensä. Tuloksien saamiseksi olikin melko haastavaa löytää ja luoda oikeanlaiset haastatteluteemat, ja osata kysyä juuri oikeita asioita. Jotta tutkimustulokset olisivat realistisia ja luotettavia – ja jotta tuloksia olisi ylipäättään mahdollista saada – haastatteluteemat olivat keskeisessä osassa koko työtäni. Teemat lopulta autoivatkin luomaan tutkimuksestani järkevän jakamalla aihealueet eri osiin. Näin pystyin myös pilkkomaan aineiston paremmin, saaden siitä asioita esiin selkeämmin. Varsinainen käännekohta koko tutkimuksessa ja

tulosten saamisessa oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Excel-taulukon avulla virkkeiden pelkistäminen, asettaminen ala- ja yläluokkiin sekä lopulta järjestely kokonaiskuvaksi mahdollisti tulosten kokonaisvaltaisen tutkimisen ja tarkastelemisen. Se ikään kuin avasi koko haastattelun selkeinä osina, kertoen tutkimuksesta sekä tuloksista kaiken tarvittavan ja oleellisen.

Ensimmäisessä osiossa keskustelin haastateltavien kanssa asioista, millä he kokivat olleen merkitystä vaihtoon lähtemisen kannalta. Kun peilasin tätä osiota aiheeseen liittyviin aiempiin tutkimuksiin, motivaatiotekijöiksi vaihtoon lähtemisen kannalta oltiin CIMO:n vuonna 2012 teettämässä tutkimuksessa listattu muun muassa henkilön taustalla oleva kansainvälisempi ote omien opintojen kautta, halu tutustua erilaisiin kulttuureihin, kiinnostus kehittää kielitaitoa sekä etenkin halu saavuttaa henkilökohtaiseen kasvuun liittyviä asioita; rohkeutta, itseluottamusta ja itsenäistymistä. Lisäksi lähipiirillä oli vaikutusta päätökseen, ja myös oppilaitoksen koettiin olevan rohkaisevana tekijänä, etenkin suomalaisten kohdalla. (CIMO 2013.) Nämä asiat tulivat selkeästi ilmi myös oman tutkimukseni tuloksista. Moni haastateltavista korosti etenkin uusien kokemusten hakemisen sekä mukavuusalueelta poistumisen olleen vaihto-opiskelupäätöksen taustalla. Päätökseen olivat vaikuttaneet niin lähipiiri, kuin aiemmin muodostuneet haaveet vaihto-opiskelemaan lähdöstä ja ulkomailla asumisesta. Lisäksi selvästi suurin osa haastatelluista halusi parantaa omia englannin kielen taitojaan. Yllättäen vain pieni osa, kaksi henkilöä kuudesta, koki etukäteen ajatelleensa vaihto-opiskelulla olevan suoranaisia hyötyjä työelämän kannalta. Työelämätaitoihin liittyy kuitenkin olennaisesti esimerkiksi kielitaito ja itsenäiset päätökset sekä mukavuusalueelta poistuminen, joten epäsuorasti ajatellen moni haastatelluista halusi lähteä vaihto-opiskelemaan kartuttaakseen työelämänkin kannalta tärkeitä taitoja.

Kun haastatteluissa siirryttiin pohtimaan itse vaihto-opiskelun aikana tapahtuneita asioita ja siellä käytyjen opintojen hyödyllisyyttä, vastaukset olivat vaihtelevia. Osa haastateltavista koki opintojen olleen liiankin paikallisten elämäntapaan liittyviä ja siten sellaisia, mistä ei olisi hyötyä Suomessa. Lisäksi osa henkilöistä oli opiskellut täysin eri alan opintoja, mikä oli itsellenikin yllättävää – voiko eri alan opinnoista olla hyötyä tutkinnon kannalta ylipäätään ollenkaan, aloin pohtia haastattelujen jälkeen. Kyseiset henkilöt kokivat myös vieraan alan opintojen olleen hyvin haastavia, koska tarvittavaa pohjaa niille ei ollut olemassa. Toinen näistä henkilöistä mainitsi myös opiskelleen

maisterivaiheen kursseja, jotka olivat olleet hänen mukaansa hyvin vaikeita. Työelämähyötyihin nähden eri alan opinnot koettiin olevan niin kaukana omasta alasta, ettei niistä nähty olevan juurikaan etua nykyisessä tai tulevassa työelämässä.

Haastatelluista henkilöistä muutama pystyi mainitsemaan varsinaisiin aineopintoihin liittyviä asioita, mistä he kokivat olleen hyötyä vaihto-opintojakson jälkeisissä työtehtävissä. Ehkä hieman yllättäen selkeästi hyödyllisimpänä asiana vaihto-opinnoissa koettiin ryhmätyötaitojen kehittyminen ja erilaisten ihmisten kanssa työskentely. Sen mainitsi useat haastatelluista, ja moni korosti kyseisen asian positiivisia vaikutuksia työelämänäkökannaltakin ajatellen. Haastateltavat näkivät muista kulttuureista olevien kanssa opiskelun opettavaisena kokemuksena, mikä on auttanut heitä myöhemmin muun muassa kompromissien tekemisessä. Eräs haastateltavista heijasti tämän suoraan suomalaiseen työelämään kertomalla, kuinka Suomessakin on erilaisia ihmisiä, joiden kanssa täytyy osata työskennellä ja tulla toimeen. Tästä voi päätellä, että opiskelu vaihtokohteessa auttoi selkeästi ymmärtämään erilaisten ihmisten kanssa työskentelystä, ja kartutti yhteistyö- sekä vuorovaikutustaitojen kehittymistä erinäisten opiskelutilanteiden myötä. Voidaankin ajatella, että työelämässäkkin olennaisten tiimityöskentelytaitojen hallitseminen kehittyi myös suomalaiseen työyhteisöön peilaten, eikä pelkästään kansainvälisessä mielessä. Tiimityöskentelytaitojen kehittymistä tuntui tapahtuneen etenkin opintojen ryhmätöiden parissa. Siihen liittyen eräs haastateltavista koki myös turhautumista erinäisten kulttuurierojen vuoksi: suomalaisina olemme tottuneet tekemään asiat heti, monesti osittain itsenäisesti ja jakaen työtehtävät selkeästi osiin, kun taas muista kulttuureista tulevat olivat sitä mieltä, että koko ryhmätyö tehdään alusta loppuun yhdessä; jokainen lause tarkasti luettuna ja tarkasteltuna muiden ryhmän jäsenten kanssa. Tilanteesta hän kuitenkin kertoi oppineensa kärsivällisyyttä ja sitä, miten erilaista työskentely voi olla muunlaisen kulttuuritaustan omaavien parissa. Kokemuksena tätä pidettiin hyödyllisenä. Haastatteluista kävi lisäksi ilmi eriävät mielikuvat omiin työtehtäviin liittyen, kuten se, että toinen kokee selkeää ammattitilpeyttä ja toinen taas olevansa väärällä alalla. Nämä asiat vaikuttavat osaltaan ammatti-identiteettiin, sillä siihen liittyy niitä asioita, millaiseksi työntekijäksi kokee itsensä, mitä asioita arvostaa ja niin edelleen. Jos henkilö kokee, ettei välttämättä olekaan oikealla alalla, hän voi kokea tekevänsä aivan vääräntyyppistä työtä – täten myös nähden oman ammatti-identiteettinsä ristiriitaisena ja ehkä epävarmanakin.

Myös kansainväliset vuorovaikutustaidot sekä niiden kehittyminen tulivat ilmi tutkimukseni tuloksista. Koska tämä suomennettu termi on hieman kömpelö, voidaan myös puhua englanninkielisestä termistä ”cross-cultural communication” – tai ”cross-cultural communication skills”, taidoista puhuttaessa. Nykypäivän työelämään peilaten kansainvälisiä vuorovaikutustaitoja korostetaan hyvin paljon, ja niiden merkitys on ajan saatossa kasvanut jatkuvasti. Koska yritysmaailma globalisoituu – kuten teoriaosuudessa aiemmin kerroinkin – vaaditaan työntekijöiltä siihen liittyviä valmiuksia. Haastatteluissa mainittiin näihin taitoihin liittyen esimerkiksi se, kuinka useiden projektitöiden tekeminen ulkomaalaisten kanssa vaati paljon kompromissien tekoa sekä ihmisten ja asioiden ymmärtämistä. Lisäksi mainittiin kielitaidon merkitys oman alan töissä ja se, että hallitsemalla vieraita kieliä ovet ovat avoinna myös ulkomaille; tässä tapauksessa kansainvälisempiin työtehtäviin. Koska vaihto-opintojen kautta kehittyneeksi koetut ryhmätyötaitot sekä kielitaito liittyvät osaltaan kansainvälisiin vuorovaikutustaitoihin, voidaan päätellä, että tällöin henkilöiden kansainväliset vuorovaikutustaidotkin kehittyivät monella tapaa vaihto-opintojen aikana. Omaan ammattiminaan kansainvälisten vuorovaikutustaitojen kehityksellä oli myös vaikutuksia: henkilöt esimerkiksi kokivat selkeästi hallitsevansa paremmin englannin kielen käyttöä vaihto-opintojen jälkeen, jonka avulla he myös vahvistavat omaa ammatillista osaamistaan. Siten myös käsitys itsestä työntekijänä kokee muutoksia.

Keskeisin osa-alue, mihin haastateltavat kokivat vaihto-opiskelun vaikuttaneen kaikista eniten, oli henkilökohtaiset taidot ja henkilökohtainen kehittyminen. Jo ennen vaihto-opintoja moni piti tulevaa ajanjaksoa kasvattavana ja itseään kehittävänä kokemuksena: haluttiin kokea itsenäistymistä, nähdä maailmaa, poistua mukavuusalueelta ja haastaa itseään. Kaikki nämä asiat liittyvät vahvasti henkilökohtaiseen kehittymiseen ja myös henkilökohtaiseen identiteettiin. Vaihto-opiskelua siivitti selkeästi tunne siitä, että jotain tulisi vielä kokea, nähdä ja tuntea – myös sillä riskillä, että niin sanotusti laittaa itsensä ja rohkeutensa likoon. Näin myös tapahtui, kuten eräs haastatelluista hyvin kertoi. Hänen kielikuvallinen vertauksensa vaihto-opiskelusta kuului, että kokemus muistutti leijonille heitetyksi tulemista. Yksin oli pärjättävä, ja itsenäinen toiminta sekä päätökset olivat monella jo ulkomailla asumisen ensimmäisistä päivistä alkaen läsnä. Haastatellut henkilöt kertoivat kohdanneensa yllättäviäkin haasteita, mitkä kuitenkin jälkeinpäin nähtiin hyvin kasvattavina kokemuksina. Koettiin, että jos on pärjännyt ulkomaillakin kiperissä tilanteissa, tulee varmasti pärjäämään niissä

myös koti-Suomessa. Paljon puhuttiin myös vastuuntunnon kasvusta ja rohkeuden lisääntymisestä. Muutama haastatelluista kertoi olleensa ennen vaihto-opintoja nuori ja huoleton, ja kasvaneensa vaihto-opintojen myötä aikuiseksi. Yllättävällä tavalla lyhytkin ajanjakso erilaisessa ja uudessa ympäristössä tuntui vaikuttaneen haastateltaviin etenkin henkilökohtaisella tasolla. Keskustellessamme aiheesta heistä jokainen kertoi olevansa vahvasti sitä mieltä, että vaihto-opinnoista saavutettu henkilökohtainen kehitys oli ylivoimaisesti suurempaa, mitä kaikki muut asiat ja muutokset.

Tulevaisuutta ajatellen vaihto-opiskelulla näytti olevan – kuten voisi ennakoida – kiinnostusta kansainvälisyyteen lisääviä vaikutuksia. Osa haastatelluista kertoi olevansa halukkaita muuttamaan ulkomaille asumaan tai työskentelemään, erään tarkentaen, että ainakin sopivan tilaisuuden tullen. Tähän liittyen mainittiin myös se, että ulkomailta työskentelyä auttaisi nykyisin matalampi kynnyksikäyttöä englannin kieltä, mikä saavutettiin vaihto-opintojen kautta. Yksi haastatelluista harkitsi parhaillaan hakemansa työpaikkavaihtoon, mikä mahdollistaisi töiden teon väliaikaisesti ulkomailta. Haastatelluista henkilöistä eräs työskentelee parhaillaan kansainvälisessä ja monikulttuurisessa yrityksessä, kertoen saaneensa konkreettista hyötyä nykyiseen työhönsä juurikin vaihto-opintojen kautta. Vaihto-opintojaksolla oli siis ainakin osittaisia vaikutuksia siihen, millaisia suuntia henkilöiden työurat ovat ottaneet alleen – tai mitä on kenties luvassa tulevaisuudessa. Kiinnostusta ulkomailta työskentelyyn ilmeni myös osalla haastatelluista, ja kansainvälisiä kokemuksia oli heistä jokainen kiinnostunut etsimään jatkossakin.

Vaikka osalla henkilöstä oli ollut vaihto-opiskellessa eri alan opintoja, ne eivät selkeästi olleet vaikuttaneet kansainvälisyyden mieltämiseen, ainakaan negatiivisella tavalla. Kukaan haastatelluista ei myöskään maininnut vaihto-opiskelun vaikutuksiin liittyen varsinaisia haittapuolia, vaan kaikki, mitä henkilöt kertoivat, olivat jollain tapaa positiivisia asioita. Tulos olisi voinut olla erilainen, ja onkin jopa yllättävää, että negatiivisia vaikutuksia ei ilmennyt haastatteluissa lainkaan. Myös eri aloja opiskeluiden vastauksista löytyneet yhtäläisyydet olivat havaittavissa, sillä kaikissa teema-alueissa samankaltaisuuksia oli löydettävissä henkilöistä riippumatta. Esimerkiksi kielitaidon kehittyminen ja henkilökohtaisen varmuuden lisääntyminen tuli esiin kaikilla haastateltavilla. Lopuksi voidaankin todeta haastatteluilla löytyneen tuloksia, mitkä

yhtenevät monin tavoin, ja mihin ei vaikuta taustalla olevat erilaiset opinnot. Yhteneviin asioihin lukeutui lisäksi ryhmätyöskentelytaitojen kehittyminen, mitä useat henkilöistä havaitsivat. Nämä taidot ovat myös vahvasti osana ammatillisia taitoja ja ammatillisuutta, vaikkei kaikki haastatelluista suoranaisesti niitä luokitellutkaan ammatillisen kehityksen puolelle

9 LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU

Tieteellisestä tutkimuksesta puhuttaessa on olemassa erilaisia näkemyksiä, kun ajatellaan tutkimuksen luotettavuutta. Koska osassa kirjallisuutta ajatellaan, että tutkimusperinteitä on olemassa monia erilaisia, voidaan myös ajatella luotettavuuden käsitysten olevan moninaisia ja toisistaan eroavia. Laadullisesta tutkimuksesta puhuttaessa raportin olisi tarkoitus olla kokonaisuudeltaan luotettava. Määrällisessä tutkimuksessa luotettavuudessa korostuu puolestaan mittauksen tarkastelu, jossa tarkastellaan esimerkiksi mittaus- ja käsittelyvirheitä. (Tuomi 2007, 149.) Koska oma tutkimukseni on tyypiltään laadullinen, käsittelen luotettavuutta laadullisen tutkimuksen mittapuun mukaan.

Laadullisessa ja ihmistieteellisessä tutkimuksessa ohjeita luotettavuuden arvioimiseen ei olla määritelty yksiselitteisesti. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus korostaa sen sisäistä johdonmukaisuutta eli koherenssia. Kuten sanottu, tutkimusta pyritään arvioimaan kokonaisvaltaisesti, ja esimerkiksi määrällisen tutkimuksen käsitteiden validiteetti ja reliabiliteetti käyttöä voidaan kritisoida. Tämä johtuu siitä, että ne ovat saaneet alkunsa nimenomaan määrällisen tutkimuksen kautta, ja sopivat lähinnä vain kyseisen tutkimusmenetelmän tarpeisiin. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka paljon tutkija on onnistunut mittaamaan sitä asiaa, mitä hänen pitikin mitata; tehtiinkö asioita, joita alun perin luvattiin? Onko esimerkiksi haastattelututkimuksen kysymykset laadittu onnistuneesti ja niin, että niiden avulla löydetään vastaus tutkimusongelmaan? Reliabiliteetti puolestaan kertoo sen, onko mittauksella pystytty saamaan ei-sattumanvaraisia, pysyviä tuloksia. Tulosten tulisi tällöin myös olla toistettavia. (Tuomi 2007, 150.)

Omassa tutkimuksessani näiden käsitteiden avulla olisi haastavaa arvioida tutkimuksen luotettavuutta, sillä esimerkiksi haastateltavilta henkilöiltä saadut vastaukset ovat täysin yksilöllisiä – ei voida taata, että tulokset olisivat täten toistuvia ja täysin pysyviä. Yhtäläisyyksiä lähdin toki etsimäänkin, mutta lopputuloksena olisi voinut olla lista täysin toisistaan eroavia vastauksia. Kaikki riippuu siitä, millaisena kokemuksena kukin henkilö on vaihto-opiskelujakson henkilökohtaisesti kokenut.

Eskola ja Suoranta käsittelevät teoksessaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta siten, että itse tutkija toimii tutkimusvälineenä omassa tutkimuksessaan. Tällöin siis tutkija toimii oman tutkimuksensa olennaisena luotettavuuden kriteerinä. Luotettavuuden arviointi käsittääkin tällöin koko tutkimusprosessin, jonka vuoksi tutkimuksen raportitkin ovat laadullisissa tutkimuksissa monesti huomattavasti henkilökohtaisempia. Ne myös sisältävät tutkijan omia mietteitä aiheesta. Luotettavuuden tarkasteluun tutkija voi hyödyntää seuraavia kriteereitä: tutkimuksen uskottavuus, siirrettävyys, varmuus sekä vahvistuvuus. (Eskola & Suoranta 1998, 205.)

Tutkimuksen uskottavuus pyrkii tarkastelemaan sitä, vastaako tutkijan tulkinta sekä käsitteellistyksen tutkittavien käsityksiä aiheista. Tässä vaiheessa vaihtoehtona voisi olla tutkijan tulkintojen vieminen tutkittaville arvioitaviksi. Tulkintojen näyttäminen heille ei kuitenkaan välttämättä lisää tutkimuksen uskottavuutta, sillä tutkittavat saattavat olla ikään kuin sokeita omille kokemuksilleen. (Eskola & Suoranta 1998, 205.) Haastatteluja tehdessä pyrin esittämään tutkittaville henkilöille kysymyksiä mahdollisimman selkeästi, ja tarvittaessa tarkentaen niitä. Keskustelunomaisella haastattelulla haastateltavat pystyivät tarvittaessa korjaamaan käsityksiäni heidän kertomistaan asioista, minkä koen vahvistavat uskottavuutta. Koin, että pystyin luomaan jo itse haastattelutilanteet ilmapiiriltään rennoiksi, ja kynnyksen avoimeen keskusteluun sekä asioiden tarkentamiseen matalaksi. Monille haastateltavista ammatillinen identiteetti oli terminä täysin tuntematon, mikä saattaa aiheuttaa tutkimuksen tulosten tulkinnallisia eroja minun ja haastateltavien välillä. Pyrin kuitenkin avaamaan haastattelussa kyseistä asiaa esimerkein. Haastatteluiden analysointivaiheessa myös selvisi niin sanottuja epäsuoria vaikutuksia ammatilliseen identiteettiin, mikä voi aiheuttaa tulkintojen eroavaisuuksia. Tutkittava ei tällöin, kuten ei tutkijakaan, täysin tiennyt näiden asioi-

den liittyvän toisiinsa. Tästä voidaankin päätellä, että yleinen käsitys ja tutkittavan käsitys ammatillisesta identiteetistä ovat ainakin joiltain osin poikkeavia. Haastattelun tarkoitus oli kuitenkin löytää eri teemojen avulla piilossakin olevia asioita.

Kun ajatellaan tutkimustulosten siirrettävyyttä luotettavuuden kriteerinä, tarkoitetaan sillä lähinnä sitä, onko tuloksia mahdollista hyödyntää myös jatkoa ajatellen. Siirrettävyyden katsotaan onnistuvan tiettyjen sääntöjen avulla, vaikka yleensä ihmistieteiden säännönmukaisuudet eivät ole täysin mahdollisia. Tämä johtuu monimuotoisuudesta sosiaalisessa todellisuudessa. (Eskola & Suoranta 1998, 205.) Oma tutkimukseni on oikeastaan vain pienimuotoinen otos vaihto-opiskelun ja työelämän välisistä vaikutuksista. Halusin, että tutkimukseni toimisi helposti saavutettavana apuna vaihto-opiskelua harkitseville opiskelijoille, kertoen aitoja kokemuksia ja pohdintoja sen vaikutuksista työelämään. Jonkinlaista lisätietoa olisin itsekkin kaivannut vaihto-opiskelua harkitessani, ja koenkin, että tieto voisi auttaa myös muita samassa tilanteessa olevia opiskelijoita. Koen, että tutkimuksestani on hyötyä nimenomaan oikeissa opiskelijaelämän päätöksentekotilanteissa, sillä haastavien päätösten edessä pyrimme usein löytämään apukeinoja, kuten esimerkiksi vertailukohteita tai kerrottuja kokemuksia asiaan liittyen. Pidän tutkimustani hyödyllisenä vaihto-opintojen markkinoinnin kannalta, sillä vastaavia tutkimuksia on tehty melko vähän. Jatkossa tutkimuksestani olisi mahdollista tehdä laajempi, esimerkiksi ammattikorkeakoulun tuottama tutkimus suuremmilla resursseilla, jolloin tuloksiakin voitaisiin saada enemmän tai vahvistaa niitä.

Tutkimuksen varmuutta puolestaan vahvistetaan – jos mahdollista – huomioimalla siihen vaikuttavia ennakkoehtoja, joita ei voida ennustaa (Eskola & Suoranta 1998, 206). Tähän liittyy se, millaisia käsityksiä aiheesta on jo olemassa. Tutkimukseni lähtökohdiana oli jo tietynlainen varmuus siitä, että vastaavia tutkimuksia on olemassa melko vähän, ja niiden aiheet saattoivat liittyä esimerkiksi pelkästään tietyn alan opintoihin tai henkilökohtaiseen identiteettiin. Myös työni teoreettista viitekehystä luodessa törmäsin jo eräänlaisiin, olemassa oleviin tutkimustuloksiin, jotka osaltaan liittyivät työni aiheeseen. Kuitenkin rajatessani tutkimukseni pelkästään Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoihin pyrin vähentämään mahdollisten ennakkokäsitysten määrää tutkimusaiheeseeni liittyen. Toki haastattelemini henkilöiden määrä oli pienempi, mitä joissain muissa tutkimuksissa, mutta tutkimukseni kohdistui vain yhden oppilaitoksen entisiin tai nykyisiin opiskelijoihin.

Luotettavuustarkastelun neljäs kriteeri on tutkimuksen vahvistuvuus. Sillä haetaan tehdyille johtopäätöksille vahvistusta muista vastaavanlaisista tutkimuksista, joissa on tarkasteltu vastaavaa ilmiötä (Eskola & Suoranta 1998, 206). Löysin aiheeseeni liittyen muutamia vastaavanlaisia tutkimuksia. Suurin osa niistä liittyi etenkin kasvatus-tieteisiin, ja esimerkiksi eräässä niistä käsiteltiin aihetta identiteetti huomattavasti laajemmasta näkökulmasta. Siinä tutkimusaiheena oli identiteetin rakentaminen vaihto-opiskelun aikana (Poikela 2015). Tutkimus oli hyvin mielenkiintoinen ja tehty huolellisesti, ja se auttoi tarkastelemaan oman tutkimuksenikin aihetta ja tarkoitusta hieman tarkemmin, ja lopulta rajaamaan sitä. Kyseisestä tutkimuksesta on sen laajuudesta ja eri aiherajauksesta huolimatta verrattavissa selkeitä yhtäläisyyksiä omaan tutkimukseeni liittyen – tärkeimpänä se, että lopulta merkittävimmät vaihto-opinnoissa koetut vaikutukset kohdistuvat henkilökohtaiseen kehittymiseen. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin muun muassa kielitaidon sekä vuorovaikutustaitojen paraneminen, kotimaan arvostuksen kasvaminen sekä maailman katsominen eri näkökulmasta. (Poikela 2015, 46.) Kaikkia näitä asioita on havaittavissa myös omassa tutkimuksessani ja sen tuloksissa, ja yhtäläisyyksiä tuntuukin olevan yllättävän paljon. Pidänkin tutkimukseni vahvistuvuutta paikkansa pitävänä, sillä myös muissa aiheeseen liittyvissä tutkimuksissa tuli esille samankaltaisia johtopäätöksiä.

Lopuksi minkä tahansa tutkimuksen, kuten omanikin, luotettavuuteen vaikuttaa suuresti tutkija itse. Haastattelijana olen hyvin kokematon, jonka huomasi jo testihaastattelua tehdessäni. Kokemattomuus vaikuttaa myös haastattelurungon eli teemojen luomiseen, ja voi siten vaikuttaa paljonkin itse tutkimustuloksiin. Koin teemojen luomisen melko haastavaksi, koska tutkimukseni aihe oli suhteellisen haastava. Ammatti-identiteetti on käsitteenä jollain tapaa mystinen, ja opin siitä ensimmäistä kertaa vasta tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä luodessa. Tämän vuoksi oma kokemattomuus kyseisen aiheen ja termin kannalta vaikuttaa varmasti osaltaan tutkimustulosten luotettavuuteen. Minulla ei myöskään ole haastattelijan rooliin valmistavaa koulutustaustaa tai muuta aiempaa kokemusta, millä voi olla suuriakin vaikutuksia luotettavuutta tarkastellessa.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen lähti liikkeelle kesällä 2018, ja alkuperäisenä suunnitelmana oli saada työ valmiiksi jo syksyyn tai loppuvuoteen mennessä. Tutkimuksen tekeminen osoittautui kuitenkin yllättävän työlääksi prosessiksi, ja realistisemmaksi aikatauluksi muodostui tutkimuksen saaminen valmiiksi kevääseen 2019 mennessä, jolloin pystyin yhdistämään työt ja opinnot. Aikataulun keventäminen olikin lopulta oikea ratkaisu.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millainen vaikutus vaihto-opiskelulla oli henkilöiden ammatilliseen kehittymiseen, ja miten he kokivat vaihto-opiskelun vaikuttaneen ammatti-identiteettiin sekä urasuuntautumiseen. Tulokset osoittivat, että vaihto-opiskeli vaikutti erityisesti henkilöiden vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, lisäten valmiuksia työskennellä muista kulttuureista tulevien ihmisten parissa – myös kulttuurista riippumatta erilaisten ihmisten parissa. Vuorovaikutustaidot liittyvät olennaisesti ammatillisiin taitoihin ja työelämätaitoihin, joten voidaankin katsoa vaihto-opiskelun vaikuttaneen ammatilliseen kehittymiseen. Ammatilliseen kehittymiseen liittyy myös haastatteluista selvinnyt kielitaidon kehittyminen vaihto-opiskelun seurauksena. Merkittävimminä asioina, mihin haastateltavat kokivat tapahtuneen muutoksia vaihto-opintojen myötä, olivat kuitenkin henkilökohtaiseen kehittymiseen liittyvät seikat: muun muassa oma-aloitteisuus, itsevarmuus ja rohkeus kasvoivat, ja niiden koettiin menevän ammatillisenkin kehittymisen edelle. Henkilökohtaista kehittymistä koettiin tapahtuneen myös aiemmissa vaihto-opiskeluun liittyneissä tutkimuksissa, joten käytännössä omasta tutkimuksestani saatu tieto siihen ei ole täysin uutta. Löydös voi kuitenkin vahvistaa muita tutkimuksia – ja toisinpäin.

Haastatteluiden ensimmäisestä osiosta selvisi asioita liittyen haastateltavien kokemuksiin itsestään työntekijänä ja heidän mielikuvistaan omaan osaamiseensa liittyen. Kyse oli ammatti-identiteetistä ja sen kokemisesta, ja aihealue koettiin yllättävän haastavana – en saanut siihen liittyen niin kattavasti vastauksia, kuin olisin alun perin toivonut. Tähän toki liittyy oma kokemattomuuteni haastattelijana. Ammatti-identiteetti koettiin aihealueena jopa hieman tuntemattomanakin, ja sitä se oli myös itselleni tutkimuksen alkuvaiheessa. Tutkimukseni perusteella vaihto-opiskelu vahvisti erilaisia ammatilli-

sia ja henkilökohtaisia taitoja. Monilla tämä konkretisoitui käytännön työelämään liittyvillä esimerkeillä, joista ilmeni, että oma ammatillinen toimijuus oli kokenut muutoksia. Esimerkiksi ryhmätyöskentely vaihto-opiskellessa koettiin katsetta avartavana, ja muutti omia näkemyksiä eri kulttuureista tulevien työskentelytapoihin. Sitä kautta omatkin ryhmätyöskentelytaidot kokivat muutoksia, ja kehittyivät monipuolisemmiksi. Moni haastatelluista piti lisäksi tärkeänä kehittynyttä englannin kielen taitoa. Sitä lähdettiin vaihto-opiskelun avulla kohentamaan, ja moni koki taidon olevan itsellään heikkoa. Ammatti-identiteettiin liittyy asioita, mitä pitää tärkeänä ja mitä esimerkiksi tavoittelee (Eteläpelto & Onnismaa 2008, 26). Tämän vuoksi halu vahvistaa omaa kielitaitoa – ja sen toteuttaminen sekä tutkimustulosten mukaan siinä onnistuminen – osoittavat, että vaihto-opiskelulla oli ammatilliseen identiteettiin vaikutuksia, ja nimenomaan positiivisia sellaisia.

Aiheena ammatti-identiteetti liittyy, kuten identiteetin muutkin osa-alueet, vahvasti kasvatustieteisiin, ja en ole törmännyt siihen lainkaan omien opintojeni aikana. Opin siitä tutkimusprosessin avulla paljon, ja sitä olisi mahdollista tutkia enemmänkin luomalla laajempia, yksityiskohtaisempia tutkimuksia. Ammatti-identiteetti päätyi pääosaksi työni aiheita alun perin sen vuoksi, että se on vähemmän tunnettu osa-alue identiteettejä ajatellen. Alasta riippumatta jokaisella työssäkäyvällä on omanlainen ammatti-identiteettinsä, ja se heijastaa voimakkaasti myös työelämämme ulkopuoleisiin asioihin. Ammatti-identiteetistä voitaisiin myös keskustella ja oppia enemmänkin, esimerkiksi matkailun ammattikorkeakouluopinnoissa. Se liittyy aiheena vahvasti tänä päivänä jatkuvasti muuttuvaan yritysmaailmaan ja työelämään. Koen, että aiheeseen perehtymisestä olisi hyötyä etenkin tulevaa työelämää ja urasuuntia ajatellessa, mitkä koin ja koen yhä itse hyvin haastaviksi asioiksi. Keskustelemalla omista ammatillisista vahvuuksista, mielikuvista itsestään työntekijänä ja siitä, mihin suuntaan haluaa itseänsä kehittää, olisi mahdollista helpottaa niiden opiskelijoiden tilannetta, jotka pohtivat omia tulevaisuudennäkymiään.

Tutkimustehtävään liittynyt urasuuntautumisen ja vaihto-opiskelun vaikutukset siihen kuuluu osaksi tutkimustani, koska halusin selvittää, kuinka yleistä on päätyä vaihto-opintojen jälkeen urallaan kansainväliseen suuntaan – vai päätyykö ylipäätään kukaan. Aiheena urasuuntautuminen liittyy ammatillisuuteen ja ammatti-identiteettiin, minkä vuoksi koin sen sopivan osaksi tutkimustani. Haastatteluista selvisi, että joidenkin

haastateltavien ura oli lähtenyt kansainvälisempään suuntaan, mutta ei silti jokaisen kohdalla. Selkeää kuitenkin oli, että monella olisi jatkossa kiinnostusta kehittää omaa uraansa kansainvälisempään suuntaan, ja muuttaa esimerkiksi töihin ulkomaille. Eräs haastateltavista myös harkitsi haastattelun hetkellä hakevansa työpaikkavaihtoon, mihin vaihto-opiskelu oli hänen kohdallaan vaikuttanut. Toinen haastateltava taas kertoi vaihto-opiskelun olleen yksi syy nykyisen työpaikan hakemiseen ja saamiseen kansainvälisestä yrityksestä. Tutkimus onnistuikin löytämään urasuuntautumisen ja vaihto-opiskelun välisiä syy-seuraussuhteita, mutta se oli toisaalta jollain tapaa odotettavissakin.

Haastavin ja työläin vaihe opinnäytetyössäni oli ehdottomasti haastattelujen tekeminen ja toteuttaminen, sekä niiden analysointi. Koska tein haastattelut yksilöhaastatteluina, työmäärä oli huomattavasti suurempi, mitä se olisi esimerkiksi ryhmähaastatteluiden kautta ollut. Teemahaastattelun menetelmällä sain kuitenkin omaan tutkimukseeni nähden tarpeeksi materiaalia, ja vaikka haastateltavia oli lopulta yhteensä kuusi henkilöä, koin materiaalin määrän riittäväksi. Tämä perustuu myös saturaatioon, mitä oli havaittavissa, vaikka tutkittavien määrä ei ollut suuri. Pyrin tutkimuksessani alun perinkin etsimään lisää tietoa, en niinkään luomaan uutta teoriaa, mikä toteutui. Onnistuin myös löytämään aiempia tutkimuksia vahvistavia asioita tutkimustuloksieni perusteella. Eri asia onkin, olisinko esimerkiksi voinut kysyä erilaisia kysymyksiä tai luoda täysin erilaisia haastatteluteemoja laajempien tutkimustulosten saavuttamisen kannalta. Tulokset olisivat varmasti olleet kattavampia ja sitä kautta luotettavampia, jos haastateltavia olisi ollut vaikkapa 20-50 henkilöä. Laadullisen tutkimuksen teoriaa opiskellessani pystyn kuitenkin luottamaan siihen, että olen toiminut siihen liittyvien kriteerien ja säännönmukaisuuksien mukaan, ja haastateltavien määrän koen olevan oman tutkimukseni laajuuteen nähden täysin sopiva. Koska halusin haastatella henkilöitä kasvokkain ja yksilöhaastatteluina, työmäärä oli vielä siedettävä, vaikka aineiston litterointi olikin aikaa vievää. Suurempi haastateltavien määrä olisi tuottanut runsaasti, ehkä jopa liikaakin analysoitavaa materiaalia. Litteroituani jokaisen haastattelun sivuja tulikin lopulta noin 4-5 per haastattelu – yhteensä noin 30 sivua analysoitavaa materiaalia. Kuten tutkimustuloksissa kerroinkin, pidin työni eräänlaisena käännekohtana aineistolähtöisen sisällönanalyysin tekemistä ja Excel-taulukointia. Ilman kyseistä menetelmää aineiston analysointi olisi ollut hyvin haasteellista. Koen sen olleen myös

tutkimustuloksiani vahvistava asia, sillä taulukoinnin avulla haastattelujen osien ka-
dottaminen ei oikeastaan ollut edes mahdollista, koska kaikki pelkistetyt lauseet olivat
taulukossa selkeästi näkyvillä ja jaoteltuna osiin.

Yhtenä tärkeänä syynä tutkimukseni tekoon oli se, että sen avulla olisi mahdollista
saada edes hieman lisää tietoa vaihto-opiskelun vaikutuksista, aitoihin kokemuksiin
perustuen. Mielestäni onnistuin tuomaan esille siihen liittyviä asioita, ja työni näyttää
lukijalle haastateltavien alkuperäisiä ajatuksia aiheesta. Tutkimukseni tuloksia voitai-
siin hyödyntää esimerkiksi ammattikorkeakoulun vaihto-opintojen koordinoimisessa.
Haastatteluista jäi mieleen etenkin se, kuinka esimerkiksi osa oli opiskellut vaihto-
opintoina täysin eri alaa. Tätä voitaisiin pohtia tarkemmin; onko kyseisestä asiasta
hyötyä vai haittaa? Otetaanko tämä tarpeeksi hyvin huomioon kansainvälisiä opintoja
suunniteltaessa? Asiaa voitaisiin tutkia kysymällä niiden opiskelijoiden mielipidettä,
joilla on kokemuksia opiskelusta ulkomailla, ja sitä kautta kehittää kansainvälisen
vaihto-opiskelun suunnittelua ammattikorkeakoulutasolla. Tutkimustuloksistani sel-
visi myös se, että vaihto-opintojen hyödyt ammatillisuuteen nähden koettiin lähinnä
toissijaisina asioina verrattuna henkilökohtaiseen kehittymiseen. Tähän liittyen itsel-
läni herää kysymys liittyen siihen, korostetaanko vaihto-opintojen opintopuolta tar-
peeksi. Voisiko opiskelijoita valmistella paremmin ennen vaihto-opintoja, ja käydä
esimerkiksi läpi erilaisten kurssien sisältämistä mahdollisuuksista? Haastatteluissa ko-
ettiin joidenkin kurssien olleen vaihtokohteessa niinkin helppoja, että kuka tahansa voi
saada niistä opintopisteitä. Aihetta voitaisiin siksi tutkia tarkemminkin, ja sitä kautta
kehittää opiskelijoille parempaa pohjaa, joka auttaisi hyödyllisten opintojen valin-
nassa.

Koen opinnäytetyöni olleen prosessina hyvin opettavainen. Työmäärän jakaminen ja
sen lopullinen suuruus saivat ajattelemaan ajankäytön merkitystä ja sitä, kuinka paljon
aikaa kaikki prosessin vaiheet lopulta ottavat. Eniten aikaa vei haastattelut ja niiden
toteutus sekä analysointi ja purkaminen. Niiden toteuttaminen teemahaastatteluina oli
työlästä, koska teemoja oli hyvin haastavaa luoda tutkimustehtävään sopiviksi. Itse
työni aihe osoittautui myös haasteelliseksi, sillä käsitteenä ammatti-identiteetti ei ole
yksinkertainen – se on lopulta hyvin moninainen ja pitää sisällään useita eri osa-alueita

sekä asioita. Itselleni uutena asiana se kuitenkin opetti paljon ja sai miettimään omaan ammatillisuutta sekä kaikkea, mikä siihen voi vaikuttaa. Työni antoi myös aihetta oman nykyhetken ja tulevaisuuden pohtimisessa, työelämää ajatellen. Olenkin lopulta tyytyväinen tutkimukseni tuloksiin, ja ainoa asia, minkä tekisin uudelleen, olisi tutkimuksen toteuttaminen laajemmin; käyttämällä siihen enemmän aikaa ja tutkimalla suurempaa otosta. Siten vaihto-opiskelun vaikutuksista voitaisiin löytää entistä enemmän tuloksia, ja niitä voitaisiin hyödyntää huomattavasti kattavammin.

LÄHTEET

Burke, P.J. 1991. Identity processes and social stress. *American sociological review*. Viitattu 20.4.2019. rsp-lab11.ucr.edu/Papers/91.pdf

CIMO – Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. 2013. Opiskelijavaihdon motiivit, esteet ja hyödyt: suomalaisopiskelijat pohjoismaisessa vertailussa. Viitattu 26.10.2018. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/28090_faktaa_express_2_2013.pdf

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. Viitattu 20.4.2019. <https://www.ellibslibrary.com/samk/978-951-768-035-6>

Eteläpelto, A., Collin, K. & Saarinen, J. 2007. *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Eteläpelto, A. & Onnismaa, J. 2008. *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Vantaa: Hansaprint Oy.

Garam, I. 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä - Työnantajien näkemyksiä ulkomailla opiskelun ja harjoittelun merkityksestä. CIMO - Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. Viitattu 4.12.2018. http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15451_opiskelijoiden_liikkuvuus_tyoelama.pdf

Gu, Q. 2012. The impact of study abroad on the student self. 29.1.2012. Issue No: 206. *University World News*. Viitattu 18.8.2018. <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20120125130734992>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hofstede G., Hofstede G.J. & Minkov. 2010. *Cultures and organizations – Software of the mind: Intercultural cooperation and its importance for survival*. United States of America: Mc-Graw Hill.

Jyväskylän Yliopiston www-sivut. Koppa. 2018. Viitattu 28.7.2018. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/empiirinen-tutkimus>

- Liu, S., Volcic, Z. & Gallois, C. 2011. *Introducing intercultural communication*. SAGE Publications Ltd.
- Maude, B. 2011. *Managing cross-cultural communication – Principles & practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Mitchell, K. 2012. Student mobility and European Identity: Erasmus Study as a civic experience? *Journal of Contemporary European Research*, Volume 8, Issue 4, 490-508. Viitattu 20.9.2018. <http://jcer.net/index.php/jcer/article/view/473/369>
- Poikela, H. 2015. *Identiteetin rakentaminen vaihto-opiskelun aikana*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 4.3.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201506051139>
- Rodrigues, M. 2013. *Does student mobility during higher education pay? Evidence from 16 European countries*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Viitattu 21.9.2018. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/295ec82c-8ad9-49ae-8e85-e952b47a1e0d/language-en>
- Saayman, T. & Crafford, A. *Negotiating work identity*. 2011. *SA Journal of Industrial Psychology/SA Tydskrif vir Bedryfsielkunde*, Vol 37, No 1. Viitattu 14.3.2019. <http://dx.doi.org/10.4102/sajip.v37i1.963>
- Tuomi, J. 2007. *Tutki ja lue – johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1

HAASTATTELUTEEMAT

TAUSTAT

- Ikä, sukupuoli
- Koulutusohjelma
- Vaihtoon hakeutumisen ajankohta
- Nykyinen työ, aikaisemmat työkokemukset
- Omat ammatilliset valmiudet
- Mielikuvat omasta työstä ja asemasta töissä

SYYT VAIHTOON HAKEUTUMISELLE

- Vaihtoon hakeutuminen
  - Vaikuttiko hakemiseen jokin tietty asia?
- Oman alan / opintojen vaikutus
- Oppilaitoksen vaikutus, kannustaminen; työelämän merkitys
- Odotukset vaihto-opinnoilta

VAIHTO-OPINNOT

- Uusi kulttuuri ja ympäristö, sopeutuminen
- Opinnot: sisältö, hyödyllisyys
- Opintojen työelämälähtöisyys
- Uuden ympäristön ja kulttuurien / suhteiden vaikutus oppimiseen

PALUU SUOMEEN – VAIHTO-OPINTOJEN VAIKUTUKSET

- Paluu työelämään / opintoihin
  - Koetut hyödyt / haitat oppimiseen nähden
- Muutokset itsessä; arkiminä
- Muutokset itsessä; työminä
- Vaikutukset työelämään
  - Koetut hyödyt / haitat
- Henkilökohtaiset vs. ammatilliset muutokset
- Vaihto-opiskelu ja tutkinto

AJATUKSET TULEVASTA

- Omat ajatukset urasta tai tulevaisuudesta urapolulla
- Kansainvälisten kokemusten hakeminen uudelleen?